ВИДАВНИЦТВО
ТзОВ АСТОН

Галина Кізілова, Ольга Шулько

МИСТЕЦТВО

2

Галина Кізілова, Ольга Шулько

МИСТЕЦТВО

Підручник інтегрованого курсу
для 2 класу закладів загальної середньої освіти

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Тернопіль
Астон
2019

УДК 7.01(075.2)
К 38

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 28.03.2019 від № 407)

Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено.

Кізілова Г. О., Шулько О. А.

К 38 Мистецтво: підручник інтегрованого курсу для 2 класу закладів загальної середньої освіти. — Тернопіль : Астон, 2019. — 144 с. : іл.

ISBN 978-966-308-754-2

У підручнику подано навчальний матеріал, передбачений Типовими освітніми програмами для закладів загальної середньої освіти під керівництвом Р. Б. Шияна та О. Я. Савченко.

Велику увагу приділено розвитку емоційного інтелекту та критичного мислення молодших школярів. Зміст уроків спрямовано на активізацію міжпредметних зв'язків. Розглянуто новітні напрямки мистецтва, такі як дизайн та реклама.

Увесь матеріал спрямовано на плекання поваги до національної та культурної спадщини.

Умовні позначення (Артики)

ISBN 978-966-308-754-2

Інтернет-підтримка
Нотний матеріал до розучуваних пісень можна переглянути на нашому сайті

© Кізілова Г. О., Шулько О. А., 2019
© ТзОВ «Видавництво Астон», 2019

Дорогі *і* *!*

Продовжується захоплююча мандрівка у світ прекрасного. Ти ближче познайомишся з жанрами музики та образотворчого мистецтва. Помічати незвичне навколо і розуміти мову мистецтва ти навчишся, мандруючи розділами: «Моя школа», «Моя родина», «Мої друзі», «Мої захоплення». У перетворенні звуків і кольорів довкілля тобі допоможуть музичні інструменти, фарби і пластилін.

А мандрувати ти будеш разом з друзями, батьками, вчителями та знавцем мистецтва Артиком.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1 **Моя школа**

Тема 1. Моя школа. Мій клас 4
Тема 2. Здрастуй, шкільне життя 8
Тема 3. Дорога до школи 12
Тема 4. Веселі забави 16
Тема 5. Природа надихає 20
Тема 6. Магія літер і нот 24
Тема 7. Покрова. Козаки 28
Тема 8. Підсумкова. Урок-гра 32

РОЗДІЛ 2 **Моя родина**

Тема 9. Кожна дитина — неповторна.. 36
Тема 10. Сімейні спогади 40
Тема 11. Родинна прогулянка 44
Тема 12. Домашній улюбленець 48
Тема 13. Мамині помічники 52
Тема 14. Сюрпризи зими 56
Тема 15. В очікуванні свят 60
Тема 16. Підсумкова. Різдвяна казка ... 64

РОЗДІЛ 3 **Мої друзі**

Тема 17. Зимові розваги 68
Тема 18. Свято з друзями 72
Тема 19. Театр 76
Тема 20. Мистецтво в рекламі 80
Тема 21. Кіно і пригоди 84
Тема 22. Зустрічаємо весну 88
Тема 23. Нев'януча слава Шевченка ... 92
Тема 24. У подорож із друзями 96
Тема 25. Підсумкова. Завжди разом ... 100

РОЗДІЛ 4 **Мої захоплення**

Тема 26. Веселі музики 104
Тема 27. Магія квітів 108
Тема 28. Добридень, Великдень! 112
Тема 29. Чарівна глина 116
Тема 30. Вітання для мами 120
Тема 31. Казка у ляльковому театрі 124
Тема 32. Вишивка 128
Тема 33. Відпочинок на природі 132
Тема 34. Назустріч літу 136
Тема 35. Нас зустрічає літо 140

РОЗДІЛ 1 МОЯ ШКОЛА

Тема 1. Моя школа. Мій клас

Пригадай правила співу.

Під час співу стеж за співацькою поставою. Дихай безшумно, через ніс. Співай легко, без напруження. Намагайся емоційно передати зміст слів і власне ставлення до пісні. Твій спів має нести радість і задоволення тобі і твоїм слухачам.

учитель **учні**

Дзень, дзе-лень, доб-рий день! Дзень, дзе-лень, доб-рий день!

Проплескай за малюнком.

Ти вже знаєш, що всі музичні твори можна розділити на три групи:

У другому класі ти дізнаєшся про жанри музики більше.

Гра ***«Проспівай ім'я сусіда»***

Стань у коло. Проспівай ім'я дитини, яка стоїть поруч. Простукай паличками ритм її імені. Наприклад, На-та-ля, І-ван-ко.

Школа весела

Музика О. Антоняка; слова А. Орел

Біжимо до школи вранці:
І дівчатка, й хлопчаки,
І лежать у кожнім ранці
Ручки, зошити, книжки.
Чи уроки ми повчили,
То питання непросте,
Може, щось не доробили,
Та для дружби це — пусте.

Приспів:
Школа — весела сім'я,
Школа — це друзі і я,
Радість і втіха,
Пригорщі сміху,
Школа — весела сім'я.

Ми примхливі, пустотливі,
Вчителям турбот — вагон,
Але дружбою щасливі,
Дружба — то шкільний закон.
Ми і сваримось завзято,
Ми і миримось навік,
Пролітають будні, свята,
Ще один минає рік.
Приспів.

Польський композитор **Фредерік Шопен** свій перший твір написав у 7 років. Він має назву «Полонез», це урочистий танець, який виконували на балах. Послухай твір. Уяви, як кружляють пари в танці. Опиши бал.

Ти пам'ятаєш «Менует» Вольфганга Амадея Моцарта, який він створив у 6 років? Як ти думаєш, чому юним композиторам подобалися танці? Може, варто і тобі спробувати створити свою мелодію?

Артик запитує, чи знаєш ти, який із вивчених на уроці творів є піснею, а який — танцем.

Сьогодні в Артика, як і в тебе, чудовий настрій, бо він знову серед своїх друзів. Так приємно опинитися там, де на тебе чекають нові пригоди та цікаві знання!

Це місце стане твоїм другим домом. Відгадай загадку — і дізнаєшся, де він зараз.

Із перших літер зображених предметів склади слово.

Так, Артик у школі. Давай згадаємо, що запам’яталося тобі найбільше з уроків мистецтва попереднього року.

Імена яких художників ти можеш пригадати?

Які кольори є холодними, а які теплими?

Який ще план, крім переднього і середнього, є на пейзажах?

Що таке силует і контур?

Назви приклади симетричних предметів.

Подивись, як можна намалювати очі для персонажа мультфільму або коміксу. Очі привертають увагу в першу чергу і передають емоції героя.

Твоїми супутниками на шляху до майстерності будуть фарби, пензлі, пластилін, кольоровий папір, клей, ножиці і багата уява. Саме вона сьогодні допоможе тобі виконати практичне завдання. Спробуй «оживити» твоїх надійних помічників — пензлика та олівця. Домалюй їм руки, ноги, елементи обличчя та одягу.

Руки допомагають передати загальний настрій і роблять фігуру виразною. Іноді свідомо малюють менше пальців.

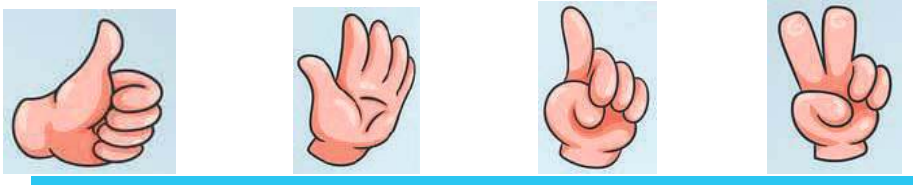

Ти вже знаєш, що художник може бути справжнім чарівником. На цьому уроці ти зробив/зробила диво — «оживив»/«оживила» шкільне приладдя.

Тема 2. Здрастуй, шкільне життя

Пригадай, що таке ритм.

У музиці **ритм** — це чергування в певному порядку довгих та коротких звуків та пауз.

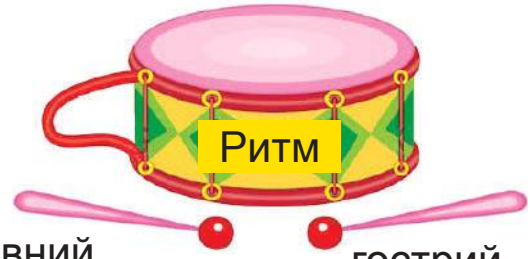

рівний

гострий

Прочитай дитячу примовлянку. Проплескай ритм.

— Киця-мура,
Де ти була?
— У бабусі.
— Що робила?
— Миски мила:
Дві помила, дві розбила,
А бабуся похвалила!

Проспівай свою мелодію цими словами, рухами показуючи те, про що співаєш.

Чи подобається тобі у школі?

А чим найбільше любиш займатися?

Чи був у твоєму житті випадок, схожий на той, що стався з котиком із пісні «Засмутилось кошеня»?

Засмутилось кошеня

Музика І. Кириліної; слова П. Воронька

Засмутилось кошеня — треба в школу йти щодня.
І прикинулося вмить, що у нього хвіст болить.
Ой, ой, ой! Ой, ой, ой! Ой, ой, ой!
Що у нього хвіст болить.

Довго думав баранець. І промовив, як мудрець:
«Це хвороба непроста, треба різати хвоста.
Ой, ой, ой! Ой, ой, ой! Ой, ой, ой!
Треба різати хвоста».

Кошеня кричить: «Ніколи!
Краще я піду до школи.
Ай-ай-ай! Ай-ай-ай! Ай-ай-ай!
Краще я піду до школи».

Заспівай пісню з інсценізацією. Який ритм пісні?

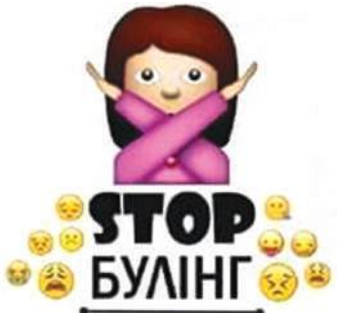

У школі ти весело проводиш час із друзями. Чи подобається дітям, коли їх дражнять, ображають? Як ти поводишся у такій ситуації? Яке твоє ставлення до булінгу?

Інтонації дражнилки, скарги ображеної дитини передав український композитор **Михайло Степаненко.**

П'єсу «Дражнилка» автор помістив до збірки «Дитячий зошит». Послухай її і скажи, який характер п'єси. Справді, музика нібито дражнить нас. Це відчутно за відривчастими звуками. Який ритм — рівний чи гострий?

Школа стала для тебе другим домом. Вона живе своїм цікавим, спланованим і насиченим життям. Коли вперше переступаєш поріг школи, відчуваєш хвилювання і піднесення. Від того, як виглядає будівля, залежить те, як ми будемо її сприймати.

Порівняй, які емоції викликають у тебе ці будівлі шкіл. Обери для опису відповідні слова.

Чудернацька, серйозна, старовинна, весела, вражаюча, казкова, творча, велика, солідна.

Очевидно, що кожна з будівель має свої переваги.

Давай познайомимось із назвами окремих елементів будівель.

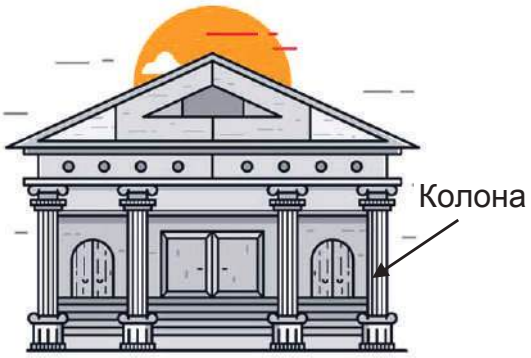

Фасад будинку

Колона — кругла вертикальна опора.

Фасад — зовнішня, зазвичай передня сторона будівлі.

Працюючи у групах, виконайте зображення фасадів різних будинків. Додайте за бажанням колони, обирайте різні вікна та двері.

Зі створених у групах будиночків сформуйте містечко. Продемонструйте та обговоріть результати.

Архітектура є мистецтвом, яке допомагає зробити світ навколо красивішим. Це може стати твоєю майбутньою професією.

Тема 3. Дорога до школи

Дорогою до школи ти зустрічаєш транспорт. Навіть доводиться переходити проїзну частину. Які дорожні знаки ти бачиш?

Відгадай загадку.

Він на вулиці щораз
Оком блимає на нас.
— Зупинися! Підожди!
Терпеливо стій-но!
А тепер, будь ласка, йди
Впевнено й спокійно!

(рофолтівС)

Зімпровізуй мелодію.

Пригадай, що таке темп у музиці.

Гра ***«Веселий потяг»***

Стань у коло, поклади руки на плечі друга. Рухайся повільно по колу, промовляючи слова:

Поїзд їде — чух-чух-чух,
А вагони — стук-стук-стук.

За командою вчителя рухайся помірно або швидко.

Пісенька про слухняні машини

Музика і слова В. Возняк

Я сяду в машину,
Заллю у бак бензин я,
Ремінь безпеки затягну,
Двигун легенько заведу.
Направо, наліво
Кручу кермо я сміло!
На переході зупиню —
І пішоходів пропущу.

Машини, машини,
В них на колесах шини,
А замість вух в них дзеркала,
В які дивлюся часто я.
А фари, а фари
Освітлюють нам даль,
Як добре й зручно мати цей
Чудовий винахід людей!

Я їду, я їду,
А світлофори світять,
Підказують всім водіям
Зупинки й рух по правилах.
Зелений — це колір,
Що рух дозволить знову.
Ну, а червоний — це сигнал,
Що зупинитись треба нам!

Вдихни через ніс з шумом, затримай дихання. Видихни через губи, складені в трубочку, зі звуком «у-у-у».

На чому їздили люди в давнину, коли не було авто? Зобрази голосом цокіт кінських копит.

Німецький композитор **Роберт Шуман** написав п’єсу «Сміливий вершник». «Процокай» ритм твору. Що тобі хочеться робити, слухаючи п’єсу «Сміливий вершник»?

Твоя дорога до школи може бути захоплюючою та цікавою. Ти уважно слухаєш поради старших про те, як зробити свій шлях безпечним. Рух навколо тебе не був би таким організованим та злагодженим, якби не дорожні знаки. Над їх створенням теж працювали художники.

Дорожніх знаків є багато, їх поділяють на кілька груп залежно від мети.

Розглянь зразки знаків. Скажи, якої вони форми.

Знак заборони

Проїзд велосипедом заборонений

Інформаційний знак

Пішохідний перехід

Попереджувальний знак

Обережно, слизька дорога

Дорожні знаки потрібні для нашої безпеки. Зображення всередині них є очевидними і простими, бо вони повинні бути зрозумілі всім учасникам дорожнього руху.

Не менш активним, мабуть, є рух у школі і навіть вдома, тому Артик пропонує тобі створити власні «дорожні знаки». Використовуй кольорові олівці, фломастери, воскову крейду або фарби.

Всередині такого знака намалюй те, від чого ти бажав би когось застерегти, заборонити або поінформувати. Наприклад: «Увага, зона гучного сміху!», «Заборонено одягати нудний одяг!», «Попереду моя кімната».

Учись створювати власні розумні та цікаві правила життя. Нехай мистецтво допоможе тобі у цьому.

Тема 4. Веселі забави

Пригадай, що таке мелодія.

Мелодія — це одноголосна музична думка. Вона може передавати різні настрої, почуття.

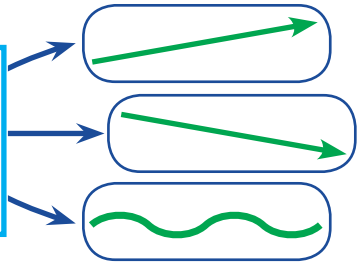

Проплескай ритмічний малюнок української народної пісеньки. Проспівай за схемою, виконуючи рухи:

Гоп-гоп-гоп! (Тупни лівою ногою)

Гу-ту-ту! (Тупни правою ногою)

Вари кашку круту. (Помішуй кашку правою рукою)

Підсипай молочка, (Підливай молока лівою рукою)

Нагодуй козачка! (Годуй з ложечки)

Гоп-гоп-гоп! Гу-ту-ту!

По дорозі жук, жук

Українська народна пісня

1. По дорозі жук, жук,
По дорозі чорний;
Подивися, дівчинонько,
Який я моторний.

2. Який я моторний
І у кого вдався!
Хіба даси копу грошей,
Щоби женихався!

3. По дорозі галка,
По дорозі чорна,
Подивися, козаченьку,
Яка я моторна.

4. Яка я моторна,
Гнучка чорнобрива!
Як побачиш, аж заплачеш,
Що я вередлива!

Заспівай пісню «в ролях». Виконай пісню за схемами: коли дівчата співають, то грають хлопці, і навпаки.

Українці на весь світ славляться запальним веселим танцем. Козаки виконували його зі стрибками та присіданнями, вигукуючи: «ГОП»!

Тому його називають «Гопак».

Послухай і переглянь виконання народного танцю «Гопак».

Що в цій музиці особливе? Який характер танцю? Які народні інструменти ти впізнаєш за звучанням?

Цікавий факт! Існує сучасне бойове мистецтво, яке називається «Бойовий гопак». Воно поєднує елементи козацького бою і рухи танцю «Гопак».

Скільки радості нам приносять розваги! Вони дарують радість і натхнення! Так, мабуть, сталось і з авторами цих чудових полотен.

Анна Силивончик

Юлія Литовка

Дмитро Литовка

Багата уява художників допомагає їм створювати дивовижні картини, на яких неможливе стає можливим.

Роздивися картини і скажи, що тебе вразило найбільше. Які в тебе улюблені розваги?

Семирічна дівчинка Аеліта Андре з Австралії створила свою першу картину в 9 місяців, ще не вміючи ходити, а нині її картини визнали критики, художники і мистецтвознавці всього світу.

Коли ти почав/почала малювати?

Багата уява художників дозволяє їм створювати дивовижні картини-загадки, на яких можна бачити декілька сюжетів. Можливо, це вміння приховати за зображенням таємний зміст потрібне для того, щоб примусити глядача бути уважнішим.

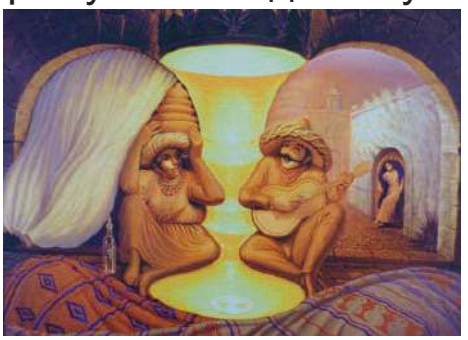

Октавіо Окампо

Артик пропонує тобі створити незвичайні картинки, які теж можуть стати веселою забавою. Візьми розмальовку і розділи її на вертикальні смуги однієї ширини. З'єднай ці смуги почергово і розмалюй. Зігни отримане зображення по лініях з'єднання і отримай те, чим зможеш здивувати рідних та друзів.

Нехай кожен твій крок у мистецтві приносить тобі радість! Розважайся творчо!

Тема 5. Природа надихає

Тобі подобається працювати з природними матеріалами: твоїй творчості та фантазії немає меж. Найчастіше ти виготовляєш кумедних звіряток та казкові фігурки.

Проплескай ритмічну вправу за малюнком.

Проспівай своєю мелодією. Передай рухами те, про що співаєш. Створи пантоміму.

Тупу-тупу-тупоточки,
Їжачок несе грибочки,
Ти його не лови
І у ліс відпусти.

Жде у лісі тихо
Мама їжачиха.
Там у листячку вже сплять
П’ять маленьких їжачат.

Пригадай! Будова пісні може бути така:

Їжачок

Музика і слова Н. Май

Я маленький їжачок,
Їжачок-лісовичок.
На голках листочки,
В кошику грибочки.

Приспів:
Їжачок, їжачок,
Їжачок-лісовичок. | *4 рази*

Я маленький їжачок,
Маю безліч голочок,
Грушки солоденькі,
В кошику опеньки.

Приспів:
Їжачок, їжачок,
Їжачок-лісовичок. | *4 рази*

Я маленький їжачок,
Шмиг у нірку, на бочок.
Очки-намистинки —
Наче дві росинки.

Приспів:
Їжачок, їжачок,
Їжачок-лісовичок. | *8 разів*

Якій схемі відповідає пісня? Заспівай пісню, створи супровід дитячими музичними інструментами.

Норвезький композитор **Едвард Гріг** чудово передав звуками музики характер казкових дивовижних створінь.

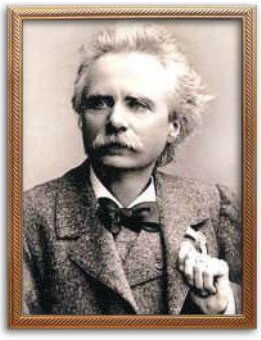

Послухай п'єсу «Похід гномів» і скажи, що ти уявляєш. Опиши характер музики, користуючись таблицею «Мої емоції та почуття».

Важко відмовитися від прогулянки осіннім лісом чи парком. Яскрава природа навколо та освіжаюча прохолода викликають нестримне творче бажання. Скільки би цікавих осінніх поробок вже не було зроблено, завжди можна спробувати щось нове. Варто наперед подбати про колекцію потрібних матеріалів.

Вироби з природних матеріалів можуть стати окрасою твоєї кімнати чи цінним подарунком. Подивись, якими неповторними є ці витвори!

Виготовлення окремих поробок вимагає використання силіконового пістолета, гострих предметів чи ріжучих інструментів, тому поруч із тобою повинен бути дорослий.

Доступним матеріалом для роботи є осіннє листя, тому Артик загорівся бажанням створити аплікацію.

Це просто і цікаво, бо за допомогою листочків можна зобразити будь-що. Роздивись подані зображення і переконайся!

Добираючи листочки для аплікації, уважно розглядай їх форму. Чим більш незвичним є листочок, тим цікавішим він може бути для творчості.

Спочатку розклади матеріал на площині аркуша, сформуй зображення, а потім наклей.

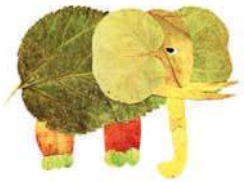

Намагайся знаходити красу у всьому, що оточує тебе, — і ти переконаєшся, що природа може дарувати безліч цікавих ідей.

Тема 6. Магія літер і нот

Якими знаками записують слова? А музику? Пригадай назви нот. Проспівай їх:

Нот на світі тільки сім:
до, ре, мі, фа, соль, ля, сі.
Ключ скрипковий не дрімає,
нотний стан він відкриває.

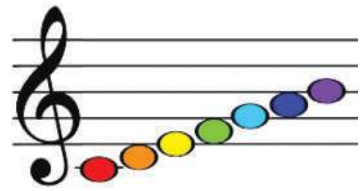

Проспівай віршик нотами звукоряду

Як складається пісенька?

Музика О. Антоняка; слова А. Орел

Слова і нотки граються,
Не слухаються нас.
У пісеньку складаються —
Вона звучить для вас.
Приспів:
Буква за буквою пишуться слова,
Нотка за ноткою — пісенька нова.
Дзинь-дзень, дзинь-дзень, пишуться слова.
Дзинь-дзень, дзинь-дзень, пісенька нова.

Веселий день обвітрений
В словах її живе,
І місяць, з шовку зітканий,
У темну ніч пливе.
Приспів.

Там річенька звивається,
За нотками біжить,
Їй сонечко всміхається,
І так привільно жить.
Приспів.

Злетіли білим пір'ячком
Написані слова,
А музику я з крилечка
Пташиного взяла.
Приспів.

Гра ***«Музичне коло»***

Стань у коло. Проспівай:

До, ре, мі, фа, соль, ля, сі —
в класі весело усім.

Рухайся по колу та співай спочатку у повільному, а потім — у швидкому темпі.

Послухай прелюдію «До мажор» німецького композитора **Йоганна Себастьяна Баха.** Що ти уявляєш, слухаючи цей твір? Який настрій він створює? Скористайся таблицею «Мої емоції та почуття». Коли хочеться слухати таку спокійну мелодію?

На якому інструменті виконується твір?

Завантаж на свій гаджет гру «Моє піаніно»: Запам’ятай тембр звучання **фортепіано.**

Які слова утворили назву інструмента?

піаніно

рояль

На фортепіано грають, натискаючи на клавіші.

Ти вже вмієш читати і знаєш, що кожна з літер позначає певний звук. Також кожна з них має свій неповторний вигляд.

Шрифт — це графічний малюнок літер. Правильно дібраний шрифт викличе в читача неодмінне бажання ознайомитися зі змістом написаного.

Округлі літери з різним кутом нахилу викликають грайливий настрій і налаштовують на позитив.

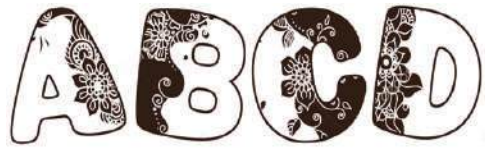

Такий шрифт вважають традиційним. Його використовують у заголовках газет та художній літературі.

Вишукані літери, написані ніби прописом, нагадують записи у старовинних книгах, тому налаштовують на сприйняття серйозної інформації. Такий шрифт використовують для оформлення історичних книг, збірок поезій тощо.

Веселі фантазійні літери розбурхують уяву та налаштовують на розваги і веселощі. Такий шрифт є доречним у заголовках мультфільмів, казок, дитячих оповідань.

Такі чудові шрифти створюють майстри графіки. Артик пропонує тобі сьогодні скористатися готовими літерами, які можна вирізати з газет чи журналів.

Обери слово з 5–7 літер, виріж відповідні літери, розташуй їх на аркуші та наклей.

Уяви, як несподівано і цікаво ти можеш оформити в такий спосіб шкільний куток, стіннівку чи вітальну листівку!

Літери бувають такими цікавими! Можливо, колись ти створиш власний шрифт, який полюблять усі читачі.

Тема 7. Покрова. Козаки

На Покрову — День козацтва і захисника України.

Розгадай ребус і прочитай, про що ти дізнаєшся на уроці.

Ш

У перекладі з французької мови слово «**МАРШ**» означає «рух», «хода».

Чіткий ритм ← **Марш** → Урочистий, бадьорий характер

Марші бувають військові, спортивні, святкові. Простукай ритм вірша. Крокуй на місці, промовляючи:

Раз, два — всі крокують, три, чотири — не танцюють.

Українські козаки любили співати мужніх пісень.

Гей, розвивайся, дуб зелененький

Українська народна пісня

Гей, розвивайся, дуб зелененький,
Завтра мороз буде,
Гей, збирайся, молодий козаче,
Завтра похід буде. | *2 рази*

Я й морозу та й не боюся,
Зараз розів'юся,
А я походу та й не боюся,
Зараз я зберуся. | *2 рази*

Ой, ви, верби, сухі верби,
Не гніться додолу,
Гей, ви, хлопці, хлопці молодії,
Вертайтесь додому! | *2 рази*

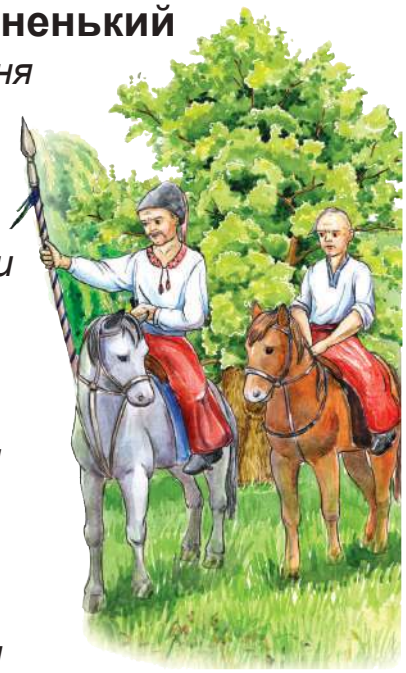

Чи можна сказати, що це **пісня-марш**? Ти бачиш, що пісня та марш можуть поєднуватися. Створи супровід на музичних інструментах.

Видихни через губи, присідаючи.
Вдихни через ніс, піднімаючись.

Козаки дуже любили і танцювати. Ти вже знаєш про танець «Гопак». А ще серед козаків був поширений веселий, жвавий танець, який має назву «Козачок». Його виконували парами.

Послухай, переглянь виконання народного танцю і потанцюй під цю запальну музику.

Повтори рухи, зображені на малюнку. Додай свої.

Цікавий факт! У 2017 році козацькі пісні Наддніпрянщини увійшли до культурної спадщини ЮНЕСКО як такі, що потребують термінової охорони.

Свято Покрови Пресвятої Богородиці, День козацтва і захисника України відзначають 14 жовтня. Славні традиції козаків продовжують жити донині.

Артику цікаво дізнатися, що ти знаєш про козаків. Добери до зображень правильні підписи.

Куліш	Шаровари	Гопак

Пригадай, що таке форма предмета. Роздивись козацькі відзнаки, атрибути і символи — **клейноди** і скажи, якої вони форми. Скористайся словами-підказками.

Видовжена **Кругла**

Прямокутна **Овальна**

Український живописець **Ілля Рєпін** у своїй картині майстерно і з любов'ю відобразив історичні костюми та жартівливу атмосферу спілкування козаків. Роздивися вирази обличчя козаків та пози, у яких вони зображені, і скажи, якими рисами характеру наділив їх художник.

Ілля Рєпін

«Козаки пишуть листа турецькому султанові»

Артик пропонує тобі сьогодні намалювати козацьку грамоту. Щоб вона виглядала як справжня, ти можеш додати зображення козацьких символів — клейнодів.

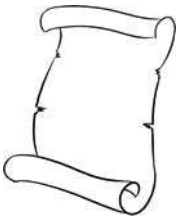

Створені тобою малюнки є продовженням славних традицій і невмирущої слави козаків.

Тема 8. Підсумкова. Урок-гра

Які слова ти бачиш?

Я	М	У	К	Р	І
Т	А	Н	Е	Ц	Ь
Е	Р	И	Т	М	С
М	Ш	З	Н	В	Ю
Б	О	Т	Е	М	П
Р	П	І	С	Н	Я

Гра ***«Танець, пісня, марш»***

Під звуки маршу — крокуй, танцю — танцюй, пісні — присідай.

Гра ***«Ритмічний оркестр»***

ТА ТА ті ті ТА

ті ті ті ті ТА ТА

ті ті ТА ті ті ТА

ті ті ті ті ті ті ТА

Об’єднайтесь у чотири групи. Проплескайте ритмічний малюнок. За командою вчителя виконайте рухи, вказані на малюнку.

Прочитай і відгадай. Руки в боки — усміхнись,
На сусіда подивись.
Носик, п’ятка, каблучок,
Ми танцюєм… (*кочапог*)

Який інший народний танець ти знаєш?

Заспівай поспівку з танцювальними рухами.

Гра ***«Впізнай мелодію»***

Послухай початок пісні і відгадай її назву. Заспівай, створивши супровід на музичних інструментах.

Гра ***«Музичне лото»***

Утвори пару: портрет композитора та назва його музичного твору. Чим тобі сподобалася ця музика?

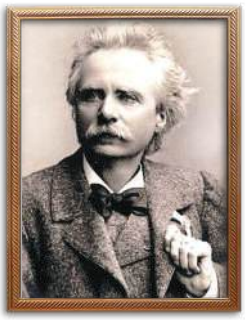

«Похід гномів»

«Сміливий вершник»

«Полонез»

Який з прослуханих творів найбільше відповідає твоєму настрою очікуваних осінніх канікул?

Продовж речення.

На уроках мені найбільше сподобалось…

Найцікавішим було…

Мені хотілося б більше…

Настав час пригадати вивчений матеріал. Артик упевнений, що ти легко назвеш заховані у кросворді слова. У виділених клітинках ти прочитаєш знайоме слово.

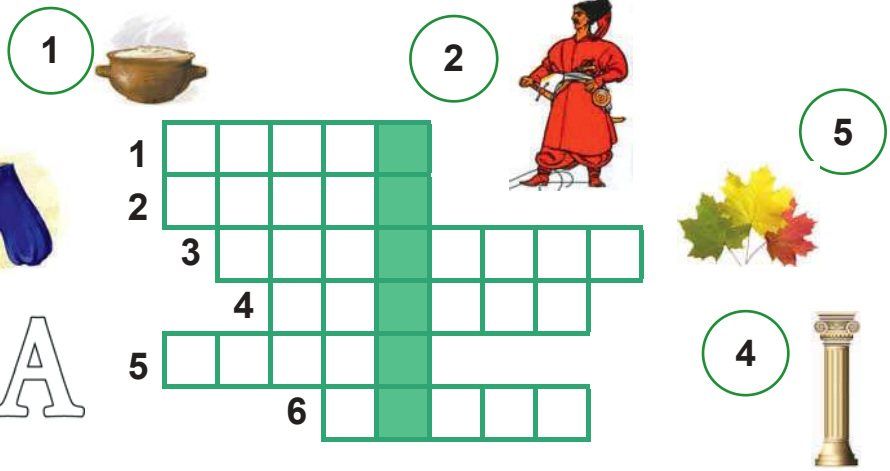

1 — козацька каша;
2 — вільна людина, славний предок;
3 — штани козаків;
4 — кругла вертикальна опора;
5 — матеріал для осінніх аплікацій;
6 — графічний малюнок літер.

Артик знає, що ти вже з нетерпінням чекаєш на нагоду створити щось власними руками. Твоєю новою іграшкою або подарунком може стати миле зайченятко. Підготуй для роботи моток сірих ниток, дві намистинки, аркуш картону, клей та ножиці. Виріж з картону дві пари кружечків — меншу для голівки, а більшу — для тулуба. Всередині кожного з них виріж маленький отвір діаметром до 2 см.

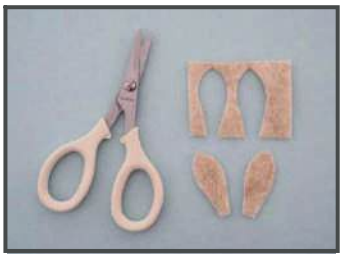

Густо намотай нитки навколо картонних кружечків, далі по краю розріж нитки ножицями. А потім посередині між картонними кружечками перев'яжи ниточкою. Картон акуратно розірви і видали. Намистинки стануть очима. З картону виріж невеличкі вуха і вклей поміж ниточками на голівці у зайчика. З'єднай і голову ниткою.

Завдання для самоаналізу:

Який з попередніх уроків тобі найбільше запам'ятався?

Яке із завдань викликало найбільше труднощів?

З якими матеріалами тобі сподобалося працювати і чому?

Маленьке пухнасте зайченя стане окрасою твоєї кімнати. Умілі рученята допоможуть тобі робити вражаючі речі.

РОЗДІЛ 2 МОЯ РОДИНА

Тема 9. Кожна дитина — неповторна

У школі ти проводиш з друзями багато часу. Але, звичайно, сім'я — це найголовніше у житті.

Сім'я, родина — це велике диво,
Там є любов і ласка, і тепло.
Там дітям затишно і радісно, й щасливо,
Тепер у нас і завжди так було.

Проспівай вірш своєю мелодією.

Який настрій викликають у тебе такі рядки?

У кожної людини один раз на рік є прекрасне свято.

День народження

Музика А. Олєйнікової; слова Н. Іванової

Раз на рік найкращий день розкриває очка.
Стукає ранесенько у твоє вікно.
Одягає ранок в сонячну сорочку
День твого народження диво, як в кіно.

Приспів:
День один такий на рік — дивовижне щастя!
Друзі з подарунками, з квітами спішать.
І забуде етикет галасливий наш бенкет.
На десерт з усіх боків смайли прилетять!

Запах мандариновий, кульки кольорові,
Шоколаду кошики, друзів повний дім.
Усмішки й вітання, свідчення в любові.
В день твого народження ти радієш всім.

Приспів.

Смайлики, смайлики, смайли прилетять! | 2 рази
Так, звичайно!

Коли ти відзначаєш свій день народження? Привітання, посмішки, подарунки — все для тебе в цей день.

Заспівай пісню із супроводом на музичних інструментах. На програшах потанцюй з друзями.

Надуй кілька разів уявну повітряну кульку.

Ти любиш танцювати? Жодне свято не обходиться без танців. Танець розвиває почуття ритму, виробляє правильну поставу, піднімає настрій.

Що виникло раніше — танок чи пісня — не знає ніхто, але відомо, що танцює людство з давніх-давен.

Прочитай скоромовку, чітко вимовляючи звуки. На перший рядочок — тупай, на другий — поплескай по ногах і навпаки. Проспівай.

Тупу-тупу ноженята, тупу-тупу тупотять,
Мабуть, дуже ноженята танцювати вже хотять.

Послухай п’єсу **Клода Дебюссі** «Ляльковий кек-уок» із сюїти «Дитячий куточок». Композитор написав її для своєї доньки. Кек-уок — африканський танець. Його рухи особливі. Який ритм?

Послухай ще раз і відтвори танцювальні рухи.

Картини із зображенням людей завжди привертають увагу. Нам цікаво розглядати обличчя, розпізнавати їх настрій та емоції, вдивлятися в очі. Роздивись уважно зображення людей, їх називають **портретами**.

Ян Вермеєр

Леонардо да Вінчі

Ярослав Ціко

Портрет, на якому митець зобразив самого себе, називають **автопортретом**.

Роздивись автопортрети художників.

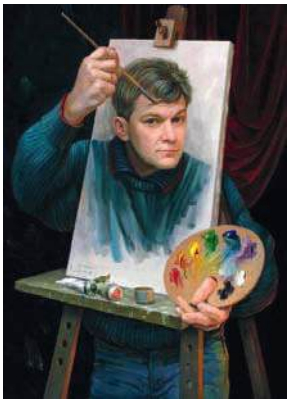

Олег Шупляк

Тарас Шевченко

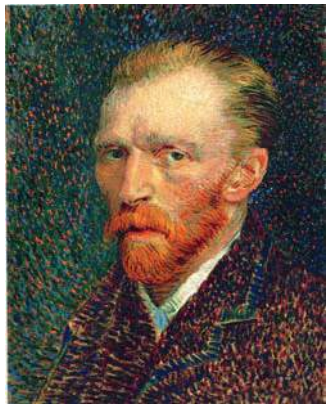

Ван Гог

Як ти гадаєш, чому художники малюють себе?

Малювати себе є доволі цікавим заняттям, яке допомагає краще вивчити себе, удосконалити мистецькі вміння і використати власне відображення у дзеркалі в якості моделі.

Артик пропонує і тобі створити автопортрет. Скористайся кольоровими олівцями, фарбами чи фломастерами.

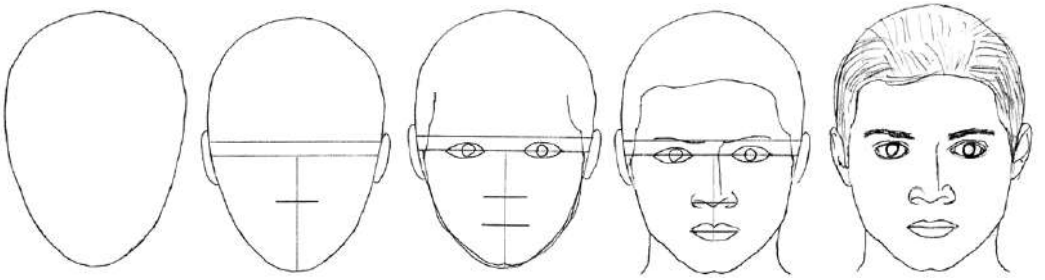

Розпочни роботу над автопортретом із контуру обличчя. Варто розділити його навпіл по центру. Всі елементи обличчя розташовуй відповідно до цієї лінії. Намагайся передати свій характер та настрій. Не забудь додати власні індивідуальні риси чи ознаки.

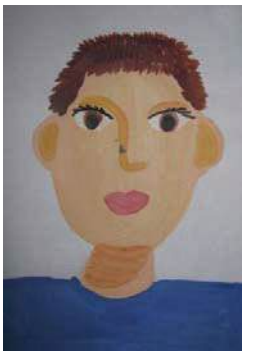

Кожен з нас є неповторним. Зображати людей — високе мистецтво.

Тема 10. Сімейні спогади

Сім'я — це найближчі і найдорожчі люди, твої батьки, брати та сестри. Скільки людей у твоїй сім'ї? Заспівай за схемою.

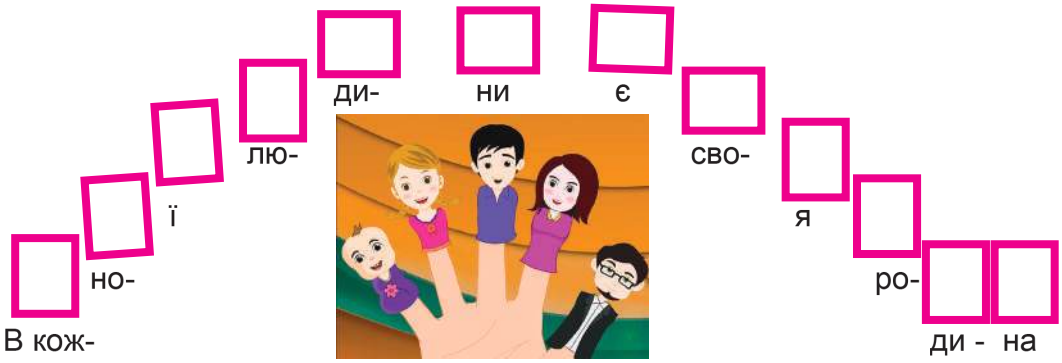

Пальчикова гра ***«Моя родина»*** Проспівай лічилку, простукуючи відповідними пальцями.

Перший пальчик — наш дідусь, другий пальчик — то бабуся,
Третій пальчик — наш татусь, а четвертий — то матуся,
А мізинчик — наш малюк, він сховався тут.

Пригадай, **тембр** — це «забарвлення» звуку. Кожен голос, музичний інструмент має власний звуковий відтінок.

Гра ***«Відгадай, чий голосок»***

Розгадай ребус.

Які пісні співають у твоїй родині? Наспівай їх.

Пісня — це словесно-музичний твір. Може бути виконана як однією людиною — солістом, так і хором, з музичним супроводом чи без нього.

У нашого Омелька невеличка сімейка

Українська народна пісня

У нашого Омелечка невеличка сімеєчка:
Тільки він, та вона, та старий, та стара,
Та Іван, та Степан, та Василь, та Панас,
Та той хлопець, що в нас, та дві дівки косатих,
Та два парубки вусатих, та дві Христі в намисті,
Та дві ляльки в колисці.
Отака сімеєчка в нашого Омелечка.

З яким настроєм хочеться співати цю жартівливу пісню? Полічи, скільки осіб у сім'ї Омелька.

Народні мотиви ми сприймаємо з дитинства з маминою колисковою і проносимо через усе життя.

Український композитор **Микола Лисенко** написав твір «Колискова». Послухай і скажи, який характер музики. Який темп? На якому музичному інструменті виконується? Ти впізнаєш його за тембром. Яку народну колискову пісню використав композитор для твору?

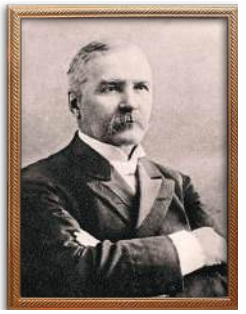

У скрипки 4 струни.
Це смичковий інструмент:
скрипаль водить
по струнах смичком,
щоб видобувати звук.

Поцікався у рідних і підготуй проект «Улюблена народна пісня у моїй сім'ї».

Фотографії є чудовим засобом збереження яскравих спогадів нашого життя. Спільна вечеря, подорож, день народження друзів варті того, щоб з'явитися на наших фотографіях. Особливо душевними і пам'ятними для нас є сімейні фото.

Яка твоя улюблена фотографія? Яка подія на ній зображена?

Дуже популярним сьогодні є **фотомистецтво.** Воно допомагає не лише зберегти наші спогади, але й створити цікаві та змістовні зображення.

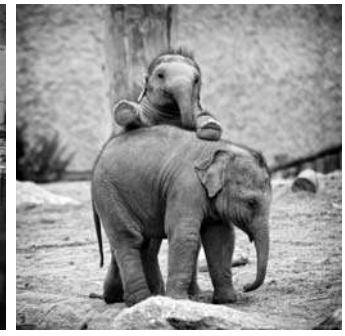

Фото буде виглядати цікавіше у гарній рамці. Над їх створенням працюють **дизайнери**. Вони роблять речі навколо нас зручними і привабливими.

Сьогодні разом із Артиком ти можеш створити власну фоторамку. Для її оздоблення підійдуть найрізноманітніші предмети — ґудзики, мушлі, гілочки, монети і навіть олівці.

Простою у виконанні і цікавою з точки зору дизайну є техніка **квілінгу**. Можна скористатися готовими наборами смужок кольорового паперу або нарізати власноруч. Кожну смужку скрути у спіраль чи надай їй іншої форми, а потім наклей на підготовлену рамку з картону. Всередину встав улюблене фото.

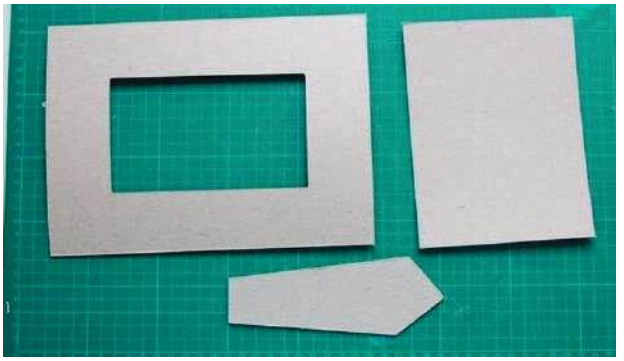

Сьогодні ти спробував себе в ролі дизайнера. Створюючи речі своїми руками, ти збагатив власну уяву і створив неповторну річ.

Тема 11. Родинна прогулянка

Ти вже знаєш, що музика буває веселою і сумною, тобто **мажорною** і **мінорною**.

Листячко дубове,
Листячко кленове
Жовкне і спадає
Тихо із гілок.

Прочитай вірш **Катерини Перелісної** спочатку весело, а потім — сумно.

Придумай мажорну та мінорну мелодії. Проспівай.

Гра ***«Ритмічна луна»***

Проплескай, простукай ритмічний малюнок за вчителем, товаришем.

Осінь завжди надихала композиторів, художників, поетів на написання прекрасних творів мистецтва.

Музичними звуками «малюють» композитори картини природи. Ці твори називають **«музичними пейзажами»**. Український композитор **Віктор Косенко** у п'єсі «Пасторальна» передає радісні, спокійні, просвітлені почуття.

Послухай твір і словесно зроби малюнок до нього.

Федір Манайло «Золота осінь»

Порівняй емоційний настрій, що викликають у тебе твори музичного та образотворчого мистецтва.

Чи можна музикою Віктора Косенка озвучити пейзаж?

Золотава осінь

Музика і слова А. Салогуба

Ти чому, похмура осінь,
Сонечко сховала?
Прохолодою своєю
В нас тепло забрала.

Приспів:

Золотава осінь йде,
Листя осипається,
Вже курличуть журавлі,
В теплий край збираються.

Влітку сонечко раненько
Кожен день вітало,
У віконечко до мене
Вранці заглядало.

Приспів.

З ранку щось похмуро стало,
Пташка не співає
І мене до школи дощик
Знову проводжає.

Приспів.

Який настрій пісні? Який лад використав композитор?

Артик упевнений, що ти теж любиш ліпити. Тобі вже багато разів вдавалося створити фігурки тварин, рослин чи предметів. Під час прогулянки парком чи містом ти обов'язково побачиш щось цікаве. Тебе може надихнути також весела пісня, розповідь друга або мультфільм.

Напівоб'ємні зображення, виконані на площині, називають **рельєфами**.

Роздивись майстерні роботи в цій техніці.

Подані зображення створені з пласких шарів пластиліну, накладених послідовно, починаючи з найбільш віддалених.

У цій техніці можна навіть створювати мультфільми! Переглянь їх з друзями.

«Пластилінова ворона»

«Казка про Україну»

Один із найпростіших способів створення рельєфних зображень з пластиліну — це ліпити за допомогою тонких руликів.

Накладаючи їх поруч чи закручуючи їх у спіралі, можна створити виразні та неповторні композиції.

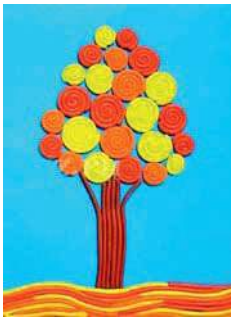

Виконай рельєфне зображення природних об’єктів, які ти побачив/побачила під час родинної прогулянки.

Ліпити не лише цікаво, але й корисно. Твої пальчики від того стають більш вправними.

Тема 12. Домашній улюбленець

Які хатні улюбленці живуть у твоєму помешканні?
Як їх звати? Як ти піклуєшся про них?

Надуй щічки, як хом'ячок, легенько видихни.

Проспівай віршик, зімітуй голос тваринок.

Котик з хати вибіг: няв! За ним песик: гав, гав, гав!
Цвірк — канарки цвіркотять, тільки рибки все мовчать.

Мурчик, мяв

Музика і слова А. Кривути

Є у мене кошеня, дуже люблю його я,
Хвостик, вушка й лапки котика-царапки. | 2 рази

Приспів:

Мурчик, мяв, Мурчик, мяв,
Вдень він спав, вночі бешкетував,
Як побачив мишку, то скоріш втікав,
Мурчик, Мурчик, мяв!

Тільки сонечко встає, він поспати не дає,
Все навколо рветься, котиться і б'ється. | 2 рази

Приспів.

Зі стола ковбаску вкрав, пінку з молока злизав,
Вусики вмиває, хитро поглядає... | 2 рази

Приспів.

Неслухняне кошеня, що робити маю я?..
Як йому збагнути — чемним треба бути! | 2 рази

Приспів.

Сальто вверх і сальто вниз може Мурчик — наш артист,
Зробим з нього зірку, віддамо до цирку! | 2 рази

Приспів.

Свариться уся сім'я, захищаю його я:
Він же нечемненький, бо іще маленький. | 2 рази

Приспів. | 2 рази

Які почуття викликає пісня?

Гра ***«Зобрази кошеня»***

Станьте в пари. Зв'яжіть шарфом праві руки. Зобразіть, як кошеня вмивається, сідає, потягається...

Пригадай, що за тривалістю ноти бувають **цілими, половинними, четвертними, восьмими.**

Французький композитор **Каміль Сен-Санс** написав п'єсу «Акваріум» з циклу «Карнавал тварин».

Коли хочеться слухати таку музику?
Звучання яких інструментів допомагає передати грайливий характер рибок?

Челеста — інструмент, схожий на піаніно, з ніжним звучанням, яке нагадує звук дзвіночків.

В Артика є домашній улюбленець — собачка Тобік. Скільки клопоту можуть приносити домашні тваринки! Але натомість ми отримуємо щиру приязнь, любов і справжній позитив. Пес із давніх-давен є відданим помічником людини. Тобі відомо про розмаїття порід собак із властивими їм розмірами та формами. Порівняй їх.

Чи є в тебе домашній улюбленець? Розкажи про нього.

Художників, які зображують тварин, називають **анімалістами**. Вони намагаються передати не лише зовнішні ознаки тварини, але й її характер.

Опиши, що ти бачиш на картинах.

Микола Кафтан

Геріт Доу

Ти вже знаєш, що таке контур. Знайди контурне зображення.

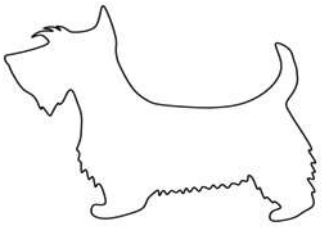

Малювати хутро непросто, тому Артик знайшов цікавий спосіб його створення. Для виконання практичного завдання потрібно намалювати контур улюбленої породи собак та підготувати матеріали, що можуть нагадувати хутро, — нитки або вату. Спочатку скатай невеличкі кульки з вати або наріж кілька відтінків ниток короткими шматочками по 1,5–2 см. Наклеюй їх у межах контуру, починаючи знизу. Очі і носик домалюй.

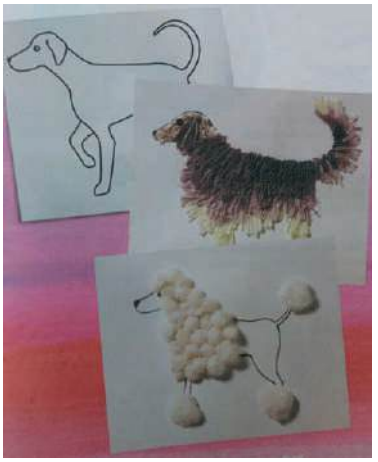

Уява художника не має меж. Зображати тварин — складне, але цікаве завдання.

Тема 13. Мамині помічники

Навіть домашня робота може стати цікавою пригодою. Нудна повсякденна праця може перетворитися у веселе заняття. «Приборкання» пилососа, миття посуду «чарівними бульбашками» і пошуки «скарбів» у пакетах з продуктами під звучання запального танцю чи пісні — цікава спільна робота.

І для тата, і для мами
Ми ростем помічниками.

Простукай ритмічний супровід паличками, ложками.

Проспівай своєю мелодією, доповнивши словами про те, як ти допомагаєш удома.

Хочу я нагодувати

Музика і слова А. Комлікова

Хочу я нагодувати всіх навколо, маму й тата.
Приготую їм, як слід. Завітайте на обід. | 2 рази

Приспів:

Кашу ложкою мішаю і солю, солю, солю.
Ще салатик нарізаю і варенички ліплю. | 2 рази

Хочу я нагодувати всіх навколо, маму й тата.
У каструлі суп кипить, сковорідочка шкварчить. | 2 рази

Приспів.

Хочу я нагодувати всіх навколо, маму й тата.
Чай у чашечки наллю і скатерку розстелю. | 2 рази

Приспів.

Заспівай пісню, рухами показуючи, про що співаєш.

Гра ***«Оркестр кухарів»***

Об’єднайтеся у три групи.

Перша створює супровід

, друга — ,
а третя —

Заспівай пісню за схемою.

Хочу я нагодувати всіх навколо, маму й тата.

Приготую їм, як слід.

Завітайте на обід.

Гра ***«Де пахне?»***

Понюхай зліва, справа, зверху.

Непомітно підійшов вечір. Приємний сімейний затишок у помешканні.

Послухай твір, який написав **Вольфганг Амадей Моцарт,** «Маленька нічна музика».

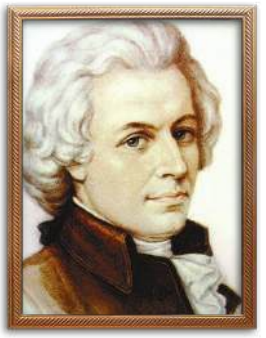

Які почуття викликала в тебе ця музика?
Чи такий настрій у твоїй родині?
Звучання яких інструментів ти впізнаєш?

Крім відомого тобі інструмента — скрипки, композитор використав **альт, віолончель, контрабас.**

Артик пропонує зіграти на уявному інструменті партію скрипки, віолончелі.

Твої батьки завжди допомагають тобі: одягнутися, зробити уроки, пояснити незрозуміле, підтримати у складній ситуації. Ти теж можеш допомагати їм, виконуючи посильну роботу по дому.

Допомагати не лише цікаво, але й корисно. Так ти вчишся самостійності та вправності.

Можу ліжко застелити,
Можу сам себе умити.
Сам узую черевички,
Сам надіну рукавички.
Цілий рік я був слухняним,
Добрим, ввічливим, старанним.
Дивувалася родина,
Кажуть: «Золота дитина!».

Т. Корольова

Допоможеш мамі влітку — скуштуєш взимку смачненьке. Літнє консервування фруктів та овочів є доброю сімейною справою.

У тебе сьогодні є можливість разом із Артиком законсервувати смачні яблучка. Здивуй маму незвичною роботою!

Обери для себе цікаву форму банки. Її можна або намалювати, або вирізати з кольорового паперу. Знайди маленьке яблучко, попроси дорослого розрізати його навпіл. Нанеси фарбу на плоску поверхню яблука і роби відтиски в межах контуру банки.

Скільки радості приносить спільна робота по дому! Нехай творчість стане для тебе джерелом радості.

Тема 14. Сюрпризи зими

Зима — чарівна пора року. Падає білий сніг. На вікнах з'являються вигадливі малюнки. Коли взимку надворі сильний мороз, то спочатку навіть не хочеться виходити з дому. Проте, коли йдеш по засніженій вулиці, а сніг під ногами весело скрипить, все навкруги біле-біле, то здається, що ти у зимовій казці.

Склади мелодію до вірша. Якою вона буде — маршовою чи танцювальною? Чому?

Летять, летять сніжинки
На поле, ліс і сад,
Веселий свій таночок
Танцює снігопад.

Перший сніг

Музика Г. Гембери; слова В. Чорної

Падає тихесенько сніг-сніжок…
Скільки буде радості у діток!
Буде гарна ковзанка льодова,
Буде і бабусенька снігова.

Застилає поленько і поріг
Білий та пухнастенький перший сніг.
Осінь заховалася та й нема…
З добрим ранком, сніженьку і зима!

Виконай ритмічні рухи.
На перший рядок — чотири приставних кроки вправо.
На другий — чотири приставних кроки вліво.
На третій — чотири кроки вперед.
На четвертий — чотири кроки назад.
Поворот навколо себе.

Гра ***«Ритмічні сніжинки»***

Сядь навпроти товариша. Проплескай свій ритмічний малюнок, а потім — свій проплескає сусід/сусідка по парті. А тепер спробуйте разом!

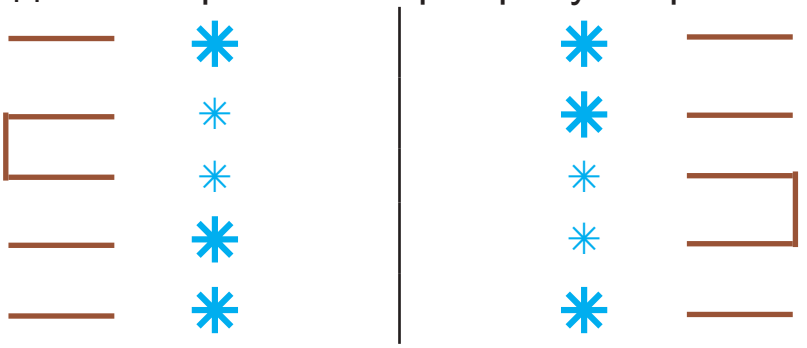

За командою вчителя кожен проплескує свою партію.

Послухай твір, який композитор **Петро Чайковський** назвав «Грудень». Що ти уявляєш, слухаючи музику? Розглянь репродукцію картини. Який настрій тобі «навіяли» пейзажі?

Ольга Дідик «Зимовий пейзаж»

Артик просто у захваті від будиночків, припорошених зимою-чаклункою. Вони стоять зачаровані, ніби чекають свого художника. Подивись, які яскраві полотна були створені про зиму.

Кевін Волш

Роберт Дункан

Зимова природа направду надзвичайна — казкова, чарівна. Ось де у нагоді нам стануть знання про теплі і холодні кольори. Знайди зайве зображення.

Багато художників звертаються до теми природи. Вона надихає і дивує розмаїттям кольорів. Малюнок, на якому зображена природа, називається **пейзажем**. Зрозуміло, що «головним» на зимовому пейзажі буде сніг. Подумай, якого кольору сніг.

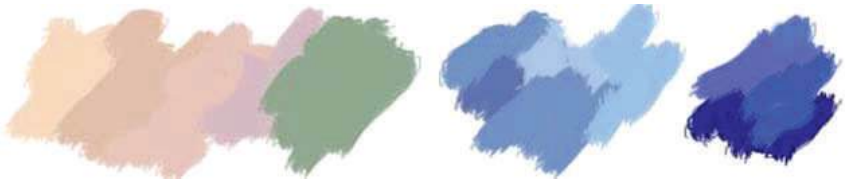

На картині ми бачимо, що сніг на сході чи заході сонця може набувати не лише блакитних, але й жовтуватих, зеленуватих та рожевих відтінків.

Створи зимовий пейзаж. Спочатку потренуйся у змішуванні кольорів. Скористайся білою гуашевою фарбою.

На зимових пейзажах фарби здатні творити дива.

Тема 15. В очікуванні свят

Взимку ми відзначаємо найцікавіші свята — Новий рік та Різдво. У цей час збираються всі близькі та друзі, а мама та бабуся готують смачні страви.

Новий рік, Різдво завжди відзначають у родинному колі і, звичайно, співають. Дитячі голоси, як ангельські дзвіночки, славлять Різдво Христове колядками. А ти знаєш, що **колядки** співають на Різдво, а **щедрівки** — на Новорічні свята. Діти-посівальники ходять від хати до хати і співають побажання як подяку Богові за прожитий рік і сподівання на щастя, врожай у новому році.

Щедрівочка щедрувала, під віконце підбігала:
— Що, бабусю, напекла, то нам дай — до вікна.
Не щипай, не ламай, а по цілому давай.

Проспівай щедрівку своєю мелодією.

Створи супровід дзвіночками.

Микола Леонтович зробив обробку народної щедрівки для хору. Розглянь нотний запис. Які ритмічні тривалості використано? Проплескай ритм на ТА і ТІ-ТІ.

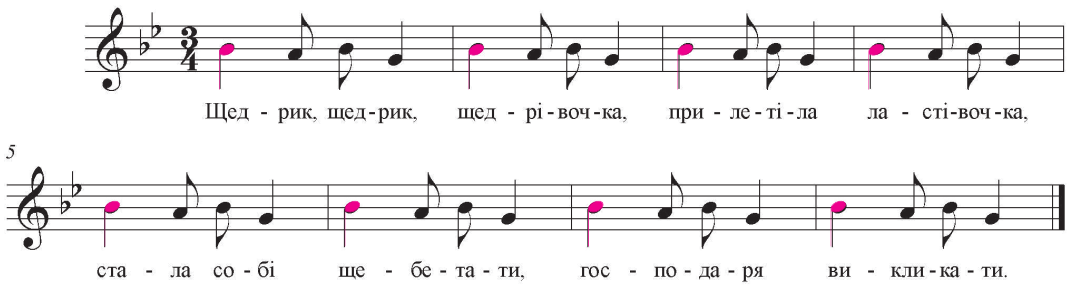

Ногою відбивай виділені ноти.

Це **сильна доля**. Так ти відбиваєш **пульс** пісні.

Попрацюй у парі: одна дитина проплескує ритм, інша ногою відбиває пульс.

Щедрик, щедрик, щедрівочка

Українська народна пісня

Щедрик, щедрик, щедрівочка,
Прилетіла ластівочка,
Стала собі щебетати,
Господаря викликати:
— Вийди, вийди, господарю,
Подивися на кошару,
Там овечки покотились,
А ягнички народились.
В тебе товар весь хороший,
Будеш мати мірку грошей.
Хоч не гроші, то полова,
В тебе жінка чорноброва.
Щедрик, щедрик, щедрівочка,
Прилетіла ластівочка.

Новорічні та Різдвяні свята асоціюються в українців з народною колядою «Добрий вечір тобі, пане господарю». Послухай твір, його виконує Національний заслужений академічний народний хор України імені Григорія Верьовки.

Підспівай коляду. Який настрій створила ця чудова пісня? Хто керує хоровим колективом?

Дириге́нт — керівник колективу виконавців у оркестрі, хорі, оперному чи балетному спектаклі.

Під час Новорічних свят та Різдва нам особливо хочеться казки. І ми наближаємо її, коли власноруч оздоблюємо наше помешкання чи виготовляємо прикраси.

Хоч традиція різдвяного вінка є запозиченою, але українці з прадавніх часів асоціюють вінок з безкінечністю роду. Рослини, що вплітаються в нього, покликані надавати здоров'я і сил.

Коло символізує вічне життя, зелень — одвічне відновлення природи, а свічки — світло, яке освітить світ у Різдво.

Скоро пролунає спів колядників, родина збереться за святковим столом.

Чого ти очікуєш від свят? Чи доводилось тобі дивувати близьких саморобними подарунками? Які традиції святкування Різдва у твоїй родині?

Артик покаже тобі, як можна виготовити свічку з двох смужок паперу.

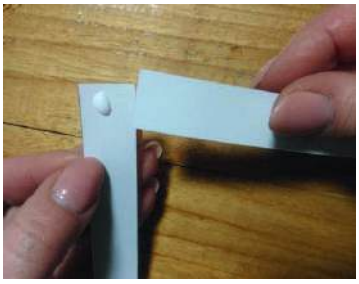
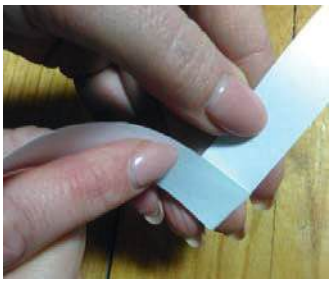
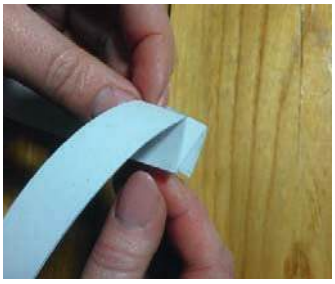

Для того, щоб створити такий гарний вінок, виріж середину паперової тарілки. Обклей кільце, що утворилося, смужками паперу зеленого кольору двох відтінків. Наклей зверху кольорові кружечки, бант із червоної стрічки та свічку, виготовлену з двох смужок білого паперу. Працюйте у групах.

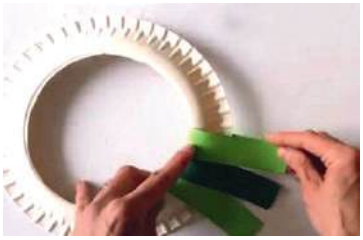

Завдяки твоїм умілим рукам у твоїй оселі чи у класі запанує святкова атмосфера.

Тема 16. Підсумкова. Різдвяна казка

Артик запрошує тебе з друзями помандрувати у різдвяну казку. Починаймо!

Для початку складемо план.

1. Прибрати в кімнаті.
2. Приготувати святкові страви.
3. Подбати про подарунки для всіх.
4. Повторити колядки та щедрівки.

Які завдання ти можеш запропонувати?

Прибирати завжди веселіше під танцювальну музику. Ти чуєш «Ляльковий кек-уок» **Клода Дебюссі**. Потанцюй.

Готувати святкові страви краще, наспівуючи пісню «Хочу я нагодувати».

Уяви, що тобі потрібно приготувати подарунки для сім'ї Омелька з відомої української народної пісні. Заспівай і порахуй кількість членів його сім'ї.

Пригадай відомий на увесь світ «Щедрик». Заспівай, створи супровід дитячими музичними інструментами.

Рухайся по колу під звуки величної народної колядки «Добрий вечір тобі, пане господарю».

Співай разом із хором.

Зовсім скоро твій дім наповниться святковим настроєм. І він стане в тебе ще святковішим, коли переконаєшся, що чудово засвоїв/засвоїла матеріал попередніх уроків. Перевір себе.

1. Знайди серед поданих зображень пейзаж.

Любов Поворозник

Михайло Гармаш

Доменіко Меркурі

2. Обери правильний варіант. Що таке графічний малюнок літер? (Контур, шрифт, текст).

3. Що зображають анімалісти?

4. Знайди серед поданих зображень колону.

5. Як називається зображення, на якому художник намалював себе? (Парадний портрет, погруддя, автопортрет).

6. Знайди серед поданих зображень рельєф.

7. Як можна одним словом назвати зображені предмети? Що їх об'єднує? (Клейноди, зброя, інструменти).

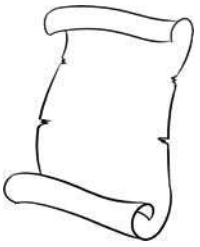

Артик уже приготував кольоровий папір, клей, ножиці, фломастери і декілька ґудзиків. Він збирається привітати своїх друзів оригінальною саморобною листівкою. Приєднуйся! Обирай цікаву тваринку, ґудзик може бути носиком чи вушком. Очі намалюй фломастерами. Акуратний яскравий напис вітання стане чудовим доповненням!

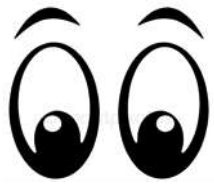

Нехай святкові дні запам'ятаються тобі не лише розвагами та відпочинком, а ще й створеними власноруч подарунками.

РОЗДІЛ 3 **МОЇ ДРУЗІ**

Тема 17. Зимові розваги

Зима хазяйнує по Україні. Час тепло вдягатися, діставати сани, ковзани, лижі й виходити гратися у сніжки та ліпити снігову бабу. Пора зимових розваг! А яка твоя улюблена зимова гра?

Пригадай, що для впорядкованості музичний твір ділять на такти, які відокремлені **тактовими рисками**.

На початку твору позначають **розмір такту** — він залежить від кількості вимірювальних долей.

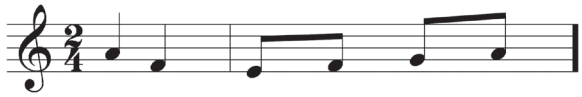

Який розмір? Скільки тактів? Назви складами ТА і ТІ-ТІ. Проплескай. Назви ноти. Заспівай на звук «а» кілька разів з тону, який дає вчитель.

Розмір $\frac{2}{4}$ — це розмір танцю полька.

Полька — це веселий чеський народний танець, який став популярним у всьому світі.

Проспівай чеську пісню «Полька сидячи». Показуй, про що співаєш.

Голова, плечі, коліна, п’яти, коліна,
п’яти, коліна, п’яти.
Голова, плечі, коліна, п’яти, очі, вуха,
уста, ніс.

Зимонька-зима

Музика Л. Соболевської; слова Н. Рудої

1. Ви не знаєте, що сталось?
Що за дивна новина?
Поки всі ви міцно спали,
Вже до нас прийшла зима.

Приспів:

Зима-зимонька весела,
Білі всі міста і села.
І радіє дітвора,
Бо санчат прийшла пора,
Бо санчат прийшла пора.

2. Одягайтеся хутчіше
І виходьте на поріг.
Подивіться, як красиво!
Всюди білий-білий сніг.
Приспів.

3. Я санчата приготую,
Нові лижі й ковзани.
Друзям зателефоную,
Щоб збиралися й вони.
Приспів.

4. Буде сміх дзвінкий лунати
І на гірці, й на льоду.
Ось я так весело й гарно
Час зимовий проведу.
Приспів.

Який настрій викликає пісня? Який її темп?

Французький композитор **Клод Дебюссі** написав п’єсу «Сніг танцює». Закрий оченята і послухай, як композитор музичними звуками передав «мерехтіння» сніжинок. Що ти уявляєш, слухаючи п’єсу? Як по-іншому можна назвати твір?

Хтось любить зиму за свята, подарунки та розваги. Хтось не любить її за холод, вогкість та короткий день. Роздивися картини художників і переконайся, що людина, яка вміє бачити красу, неодмінно полюбить і зиму.

Оксана Безсмертна

Василь Красьоха

Анна Доброва

Згадай, як важливо правильно передавати плановість на пейзажах. Ледь вловимі обриси дерев, зображених на задньому плані цих картин, дають відчуття глибини та віддаленості.

Роздивись, якими кольорами намальовані ці дерева. Подумай, змішуванням яких кольорів можна їх отримати.

Скажи, що зображено на передньому плані цих картин.

Ігор Роп’яник

Порівняй, де зображені об’єкти є чіткішими та більш детальними — на передньому чи задньому плані.

Навкруги стало святково, бо зима присипала все білим снігом. Настав час для зимових розваг. Хіба можна уявити собі їх без ліплення сніговика? Подивись, якими різними вони бувають!

Артик стверджує, що він зі сніговичком дуже схожі. Що в них спільного?

Традиційно тулуб роблять зі снігових куль, носиком є морква, а руками — гілочки дерев.

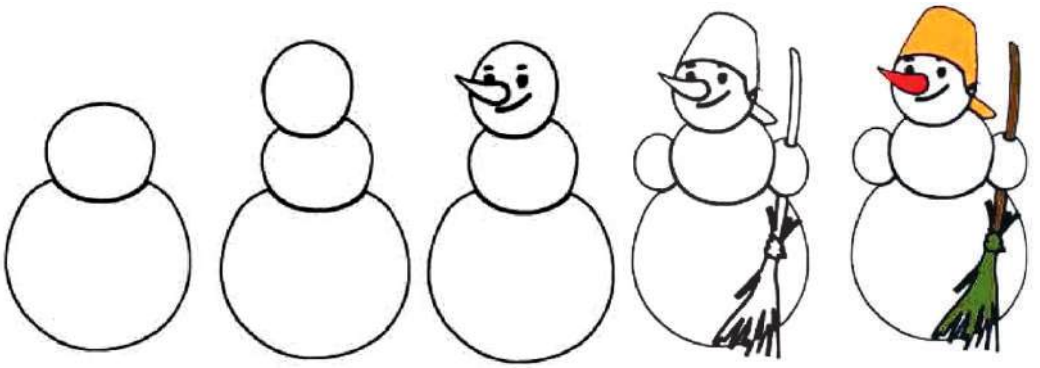

Незмінний герой зимових картинок — сніговичок — підніме настрій не лише тобі, але й твоїм рідним та друзям.

Тема 18. Свято з друзями

Весела компанія, захоплюючі ігри, смішні жарти, цікаві історії — це все про зустрічі з друзями. Недарма кажуть, що найміцніша дружба родом з дитинства. Тож частіше запрошуй у гості своїх друзів!

Розгадайте разом ребус.

Всі усміхнулись і заспівали
В цей неповторний час.
Друзі радіють, разом кружляють
Цей неповторний вальс.

Придумай мелодію до вірша. Проспівай. Простукай ритм.

Вальс, **менует** та багато інших танців написані в розмірі $\frac{3}{4}$.

Розглянь нотний запис. Який розмір? Скільки тактів?

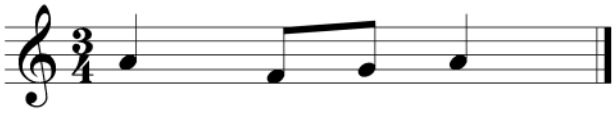

Які тривалості утворюють ритм? Проспівай. Назви ноти. Повтори звуком «е» з тону, який дає вчитель.

Дружба

Музика А. Олєйнікової; слова Л. Ратич

Сонце посміхається у небі,
День збирає хмари повсякчас,
Сумувати зовсім нам не треба —
Наші друзі не покинуть нас!

Приспів:
У тяжку годину, у скрутну хвилину
Пам'ятайте щастя головне своє:
Друзі поруч будуть, мене не забудуть,
Бо у мене друзі, вірні друзі є!

Як же добре нам усім дружити,
Вірні друзі — як надійний міст.
Як без них на світі можна жити?..
В гарній дружбі завжди гарний зміст!

Приспів.

Виконай із супроводом на музичних інструментах.

Переглянь відеоролик «Станемо до кола з друзями навколо». Поспівай та потанцюй.

Ти вже знаєш, що вальс — це чудовий бальний танець. «Королем» вальсу називають австрійського композитора **Йоганна Штрауса**. В багатьох країнах світу проводять щорічно Віденський бал. А розпочинається він традиційно з «Віденського вальсу» Йоганна Штрауса.

Послухай цю величну музику і розкажи, які картини ти уявляєш.

Зима продовжує тішити нас святами і приємними зустрічами, під час яких з особливим нетерпінням ми чекаємо на подарунки. Перше, на що звертають увагу, — на упаковку.

Ідею упаковки, як і багато іншого, людина запозичила у природи. Шкаралупа горіха чи яйця, шкірка апельсина, стручки гороху є зразками природної упаковки. Мабуть, дивлячись на них, наші предки створювали кошики, глечики, мішки, ящики. Власне і одяг людини є теж різновидом упаковки.

Ти вже знаєш, що створення упаковок є різновидом **промислового дизайну**. Часто сама упаковка вже є витвором мистецтва.

Отримувати подарунки завжди приємно. Проте робити подарунки є не меншим задоволенням. Кілька нескладних дій допоможуть тобі перетворити клаптик паперу на цікаву упаковку для невеличкого подарунка.

З аркуша цупкого паперу виріж квадрат і розділи його двома повздовжніми та двома поперечними лініями на дев'ять однакових квадратних клітин.

Вирізаючи та згинаючи аркуш за взірцем, отримаєш форму для упаковки. Діркопробивачем зроби отвори для стрічки.

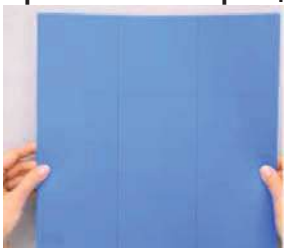

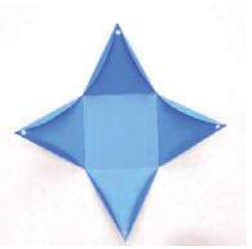
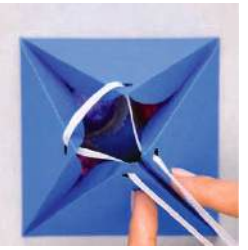

До чудового подарунка обов'язково знайдуться приємні щирі побажання. Здивуй друга!

Тема 19. Театр

Артик зупинився біля будівлі дитячого музичного театру і розглядав різні афіші.

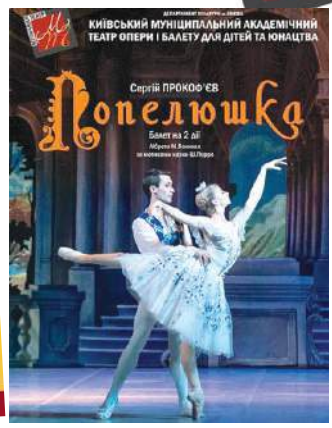

Які вистави показують у музичному театрі? Що роблять герої в опері? А в балеті? Яку дитячу оперу ти вже знаєш? Хто її автор? Пригадай правила поведінки в театрі.

Український композитор **Кирило Стеценко** написав дитячу оперу «Лисичка, Котик і Півник» за мотивами української народної казки.

На початку опери ми бачимо, як дружно й весело живуть Котик і Півник. Про це вони співають у пісні «Ой як добре жить у згоді». Музика пісні звучить лагідно. Світлий мажорний лад, плавний рух голосів, м'який супровід підкреслюють ніжну відданість друзів. Ця пісня буде повторюватися в опері кілька разів.

Послухай, як співають друзі. Які риси їх характеру передав композитор? Які тембри голосів героїв?

Кожний персонаж в опері Стеценка має свою пісеньку, вона стає його музичною характеристикою. Добери відповідні характеристики кожного героя.

чіткий енергійний хриплий	дзвінкий танцювальний швидкий	грайлива схвильована енергійна

Кирило Стеценко використав багато народних мотивів. Українська пісня «Ой дзвони дзвонять» звучить в опері в момент звільнення Півника.

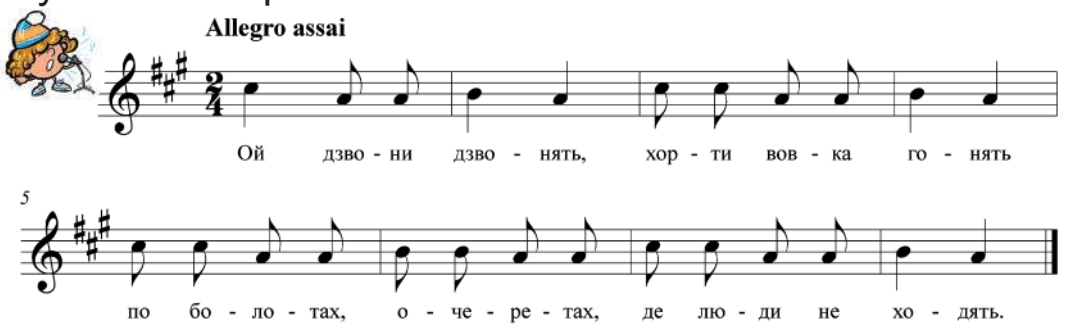

Розглянь нотний запис. Який розмір? Скільки тактів? Скільки різних за висотою нот використано? Чергування трьох нот у мелодії подібне до передзвону.

У пісні є дві **музичні фрази**. Це відносно закінчені мотиви. В кінці фрази роблять легенький вдих.

Заспівай. Ця пісня з народної гри «Вовк».

Гра ***«Вовк»***

Станьте в коло, взявшись за руки. Всередині дитина — «вовк». Всі йдуть по колу і співають пісню «Ой дзвони дзвонять». «Вовк» прориває коло. Той, хто розірвав руки, пропустив, стає «вовком».

Як ти вважаєш, чому композитори так часто використовують народні мотиви у своїй творчості?

Світ театру сповнений краси, фантазії, казкових перевтілень, цікавих костюмів. Про все, що відбувається в театрі, нам може розповісти театральна афіша. Подивись на яскраві афіші з минулого. Побачивши їх, глядач повинен був неодмінно захотіти переглянути виставу чи вражаючий виступ подорожуючих акторів.

Пригадай, які театральні афіші тобі доводилося бачити. Що на них було зображено?

Театр є одним з найдавніших видів мистецтва. Кожна вистава є маленькою мандрівкою в уявний світ, в якому можливі дива та подорожі в часі. Саме тому створення театральних афіш довіряють художникам, які вміють на одній картинці передати найцікавіші моменти вистави. Поглянь на сучасні афіші.

Які елементи є спільними для всіх афіш? Чи важливу, на твою думку, роль відіграють малюнки на афішах? Чи правильно обрані шрифти для позначення назв вистав?

Сьогодні Артик здивує тебе цікавою технікою, яка називається **колаж.** Несподіване поєднання вирізаних наклеєних картинок робить зображення в цілому казковим та фантастичним.

Мерщій до роботи! Візьми декілька старих дитячих журналів чи листівок, клей та ножиці, виріж найцікавіших персонажів, розташуй їх на аркуші паперу та наклей. За потреби домалюй необхідні елементи. Вигадай назву для своєї уявної вистави, добравши відповідний шрифт.

Уявіть з друзями, який діалог може відбутися між персонажами вашої вистави. Представте свій варіант перед класом.

Артик упевнений, що твоя афіша привабить на виставу навіть заклопотаного перехожого.

Тема 20. Мистецтво в рекламі

Рекламна продукція використовується виробниками. Що ти можеш розповісти про ці малюнки?

Реклама часто спонукає нас купувати непотрібні речі. Її створюють люди, щоб заохотити покупців придбати певний товар. Приміром, обіцяють, що, купивши цю іграшку чи з'ївши саме цю чудову цукерку, ти станеш неймовірно популярним і матимеш багато друзів. Але це не так. Справжніх друзів можна набути тільки завдяки щирості й доброті. І аж ніяк не завдяки матеріальним речам. Для підсилення впливу реклами на людину використовують музику.

Гра *«Ведмежатка в дзеркалі»*

Утвори пару. Уяви, що ти ведмежатко, а товариш — твоє відображення у дзеркалі.

Під танцювальну музику виконуй рухи, а подружка/друг хай точно їх повторює. А потім міняйтесь ролями.

Це — реклама пісні «Ведмежата». Чи можна сказати, що бабуся розрекламувала чашки, створивши для онуків казочку про ведмежат?

Ведмежата

Музика Н. Антоник; слова Н. Свойкіної

1. Кумедні ведмежата —
Маленькі Бім і Бом.
Вони завжди готові
Поласувать медком.

Приспів:
Веселі і завзяті,
Смішні і вайлуваті,
Кумедні ведмежата,
Маленькі Бім і Бом. | *2 р.*

2. Солодкої малини
Наїлись зі смаком,
Животики боліли,
Хворіли Бім і Бом.
Приспів.

3. Вони живуть не в лісі,
А на дитячих чашках,
Про них моя бабуся
Придумала цю казку. | *2 р.*
Приспів.

Послухай п’єсу українського композитора **Миколи Дремлюги** «Ведмежатко у лісі». На якому музичному інструменті вона виконується? Який темп? Який настрій викликав у тебе твір Миколи Дремлюги? Артик пропонує скласти казочку про пригоди ведмежат. Яким музичним інструментом ти її «озвучиш»?

Мамо!
Давай купимо цю книгу, в неї така гарна обкладинка!

Тату!
Дивись, який гарний костюм, такий модний! Я хочу такий!

Як і Артик, ти, напевно, помічав/помічала, що, купуючи якусь річ, ми завжди звертаємо увагу на її зовнішній вигляд — чи гарне пакування, чи модний фасон. А може цей товар ще й рекламували на телебаченні? Подивись і скажи, чим можуть привабити покупця ці товари.

Ми щодня щось купуємо, тому багато творчих та обдарованих дизайнерів старанно працюють над тим, щоб запропонувати нам гарні і привабливі товари. У праці дизайнерів зацікавлені всі, хто займається виробництвом і продажем різних речей.

Розшифруй послідовність — і ти дізнаєшся, як називається мистецтво просування товарів, що сприяє їх кращому продажу.

5	1	4	2	7	6	3
а	р	л	е	а	м	к

Пригадай, де ти бачив/бачила **рекламу**.

Які винахідливість та фантазію виявляють дизайнери, створюючи такі вітрини магазинів! Дійсно, повз них складно пройти і не заглянути.

Уяви, що тобі доручили оформити вітрину магазина. Чи це буде магазин одягу, кондитерський чи, може, іграшковий — обирати тобі.

Подумай, які товари повинні бути на вітрині, та зобрази їх. Добери цікаву назву.

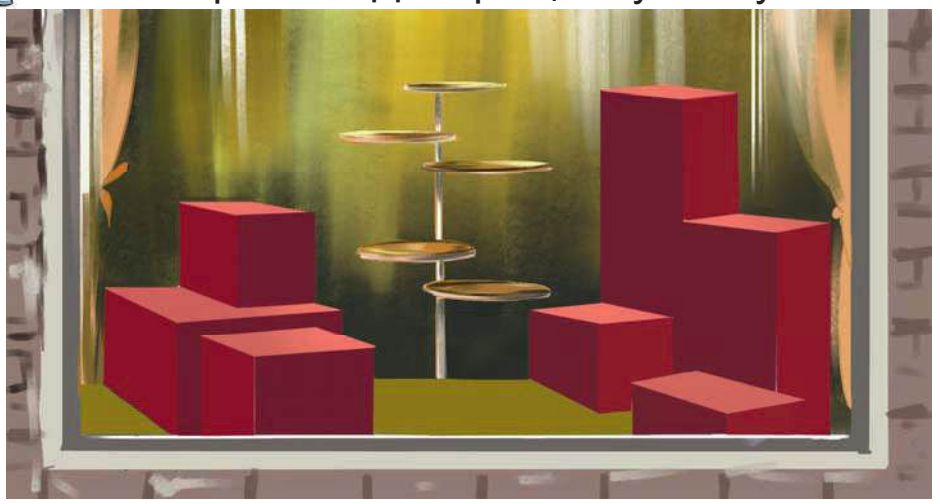

Розкажи однокласникам про свій задум. Як ти плануєш якнайцікавіше представити товар на вітрині?

Дизайн і реклама є невід'ємними складовими сучасного світу.

Тема 21. Кіно і пригоди

Важко уявити побут сучасної людини без звучання різноманітної музики. Музика звучить усюди! Телебачення — музика. Торговий центр — музика. Спортивний зал — музика. Транспорт — музика. Перелік можна ще продовжувати справді довго. Та хороша музика в кіно — беззаперечний успіх фільму.

Фільм «Тіні забутих предків» сколихнув світ! Стрічку, зняту в Карпатах, було нагороджено на багатьох світових кінофестивалях. Окреме місце у фільмі зайняла музика, її написав український композитор **Мирослав Скорик.**

Послухай «Гуцульський танець» та саундтрек до фільму, який розпочинається звучанням трембіт. Музика Мирослава Скорика є справжнім символом карпатської мелодики.

Трембіта — народний духовий музичний інструмент. Довжина від 3 до 8 метрів.

Також у фільмі звучить багато народних пісень. Послухай одну з них.

Проплескай ритмічний малюнок пісні. Заспівай **першу фразу**, дотримуючись руху мелодії, а потім — **другу.** Співай у помірному темпі.

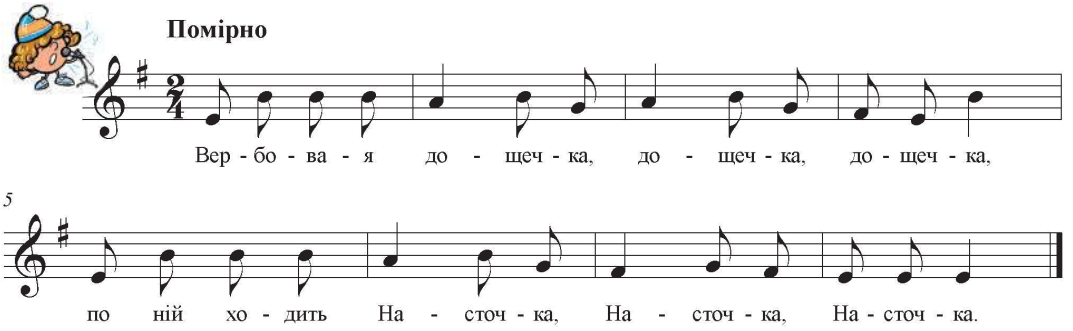

Вербовая дощечка

Українська народна пісня

Вербовая дощечка,
Дощечка, дощечка,
По ній ходить Насточка,
Насточка, Насточка.
Решетом воду носила,
Носила, носила
Та й діброву гасила,
Гасила, гасила.
Де ти, Насте, бувала,
Бувала, бувала,
Як діброва палала,
Палала, палала?

У мінорному чи мажорному ладі вона звучить?

Українська народна пісня «Вербовая дощечка» — це веснянка-гра. Станьте парами в колону, підніміть з'єднані руки. Дівчинка, яка виконує роль Насточки, вибирає пару з дітей і стає першою. Дитина, яка залишилася без пари, стає Насточкою.

Багато сучасних співаків виконують пісню «Вербовая дощечка». Пишаймося українським шедевром світового мистецтва!

Відвідування кінотеатрів є однією з найбільш поширених розваг. Сучасні кінотеатри пропонують вражаюче розмаїття фільмів. Перегляд цікавого фільму наповнює новими знаннями та досвідом.

Артик пропонує тобі ознайомитися із найважливішими поняттями цього виду мистецтва.

Режисер є головною особою на знімальному майданчику, він контролює весь процес зйомок.

Для створення відчуття присутності в місці, потрібному за задумом, створюють **декорації**. Іноді це можуть бути цілі містечка.

Увесь запис зйомок зберігається на кінострічці. Один елемент такої стрічки називають **кадром.**

Найбільш небезпечні трюки у кіно виконують спеціально підготовлені учасники зйомок — **каскадери**.

Відомою у світі нагородою за досягнення в кіно є премія Американської кіноакадемії «Оскар».

Коли відбувається планування майбутньої роботи, виконується послідовне зображення окремих кадрів.

Роздивися малюнки. Чи впізнав ти, яку казку планує знімати юний режисер?

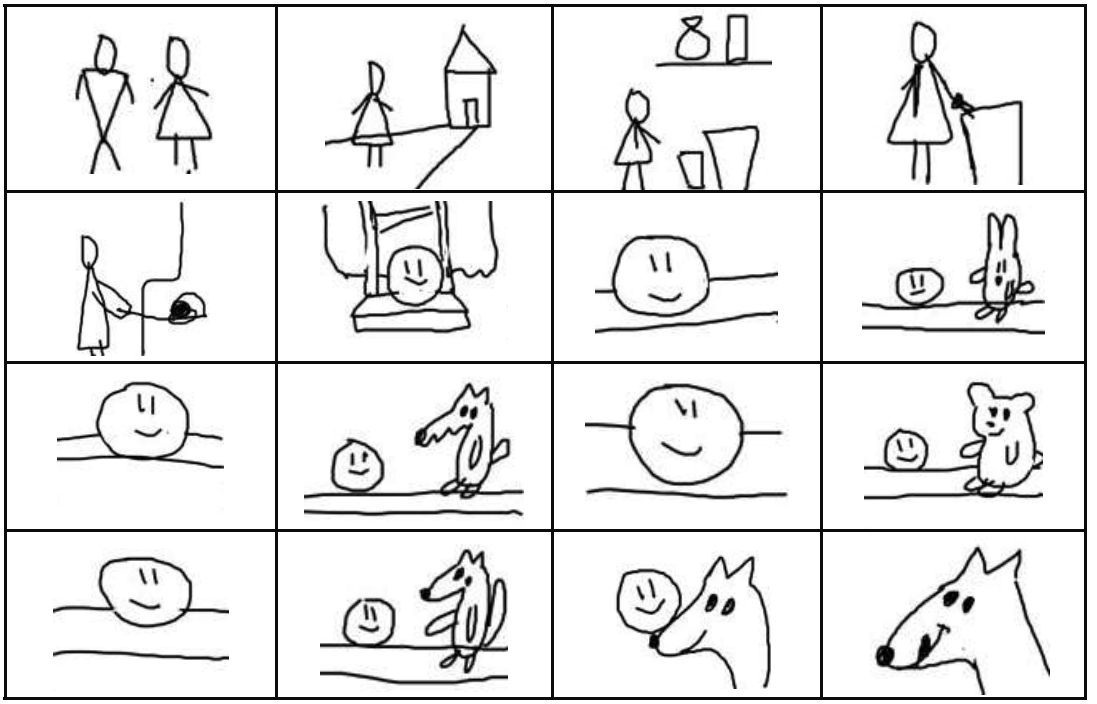

Об’єднайтесь у групи, оберіть цікаву історію, розділіть аркуш на клітинки і створіть свою послідовність кадрів.

Хоча процес зйомок є складним, проте усі кінематографічні професії є творчими та захоплюючими.

Тема 22. Зустрічаємо весну

Ясне сонечко покликало в гості ранню весну. Зазеленіла молоденька травичка. Прилетіли співучі птахи з теплих країв. Все навколо наповнилося весняними голосами.

Заплющ очі і послухай «весну»:
дзюрчить струмок, дзижчить бджілка,
гуде джміль, кує зозуля.

Прочитай вірш. Проспівай нотами звукоряду.

Простудилася весна,
Громом кашляє вона.
Прийде сонечко ясне
І простуду прожене.

Створи мелодію весни. Який лад ти використаєш?

Деякі склади об'єднані дугою, яка в музиці називається **лігою**. Якщо ліга з'єднує дві ноти, це означає, що один склад розспівується на двох звуках, тобто протягується.

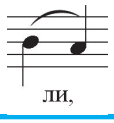

Весело, жваво

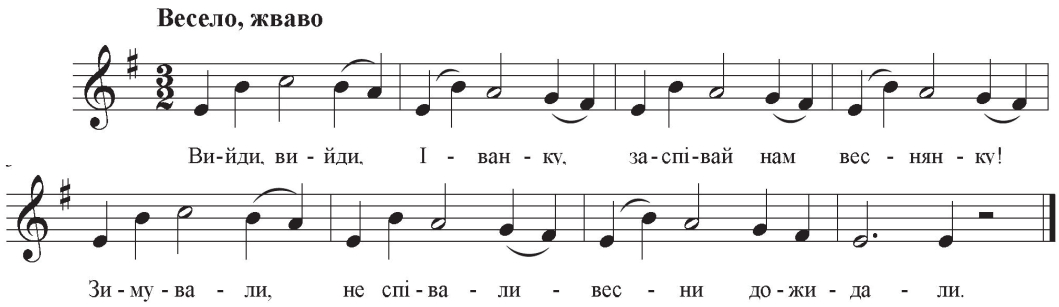

При виконанні пісні треба пам'ятати про те, що гарний спів характеризується **наспівним, легким, взятим без напруження звуком**.

Вийди, вийди, Іванку

Українська народна пісня

Вийди, вийди, Іванку,
Заспівай нам веснянку!
Зимували, не співали —
Весни дожидали.
Весна, весна, наша весна,
Та що ж ти нам принесла?
Старим бабам по кийочку,
А дівчатам по віночку!
Звила ж я віночок вчора
Звечора, звечора
З зеленого барвіночку
Та й повісила на кілочку.

Заспівай пісню із супроводом на дзвіночках та трикутнику. Ти погоджуєшся, що «Вийди, вийди, Іванку» є піснею-танцем?

Веснянки співають майже завжди одночасно з танцями та іграми, які мають «закликати» весну та добрий урожай. Їх виконують у ритмі повільного кроку, рухаючись «змійкою». Спробуй і ти.

Петро Чайковський, який свої дитячі роки провів в Україні, використав мелодію пісні «Вийди, вийди, Іванку» для написання Першого концерту для фортепіано з оркестром. Послухай уважно фрагмент фіналу твору і впізнай мелодію веснянки. Які почуття викликала в тебе ця велична музика? Скористайся таблицею «Мої емоції та почуття».

Весна тішить і надихає! Вона легка, сонячна, свіжа. Такою ж прозорою та легкою є акварель. Роздивися весняні картини французької художниці **Рейні Марі Пінчон**.

Рейні Марі Пінчон

Ти можеш бачити напівпрозорі шари кольорів, розмиті краї плям, використання техніки «по вологому». Працювати акварельними фарбами потрібно швидко, намагаючись не тиснути на пензлик.

Подивись, яких ще цікавих ефектів можна досягнути, працюючи акварельними фарбами.

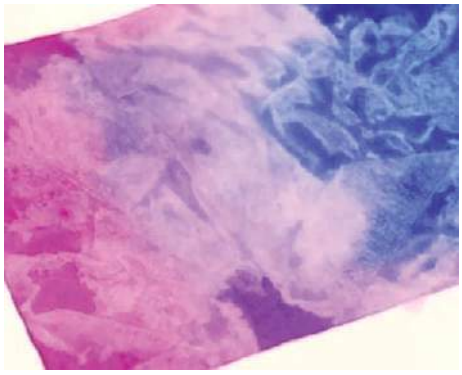

Притискання поліетиленової плівки

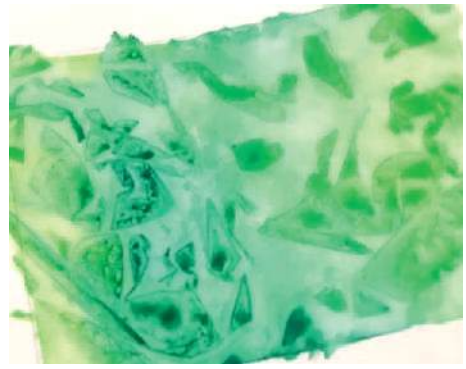

Притискання паперової серветки

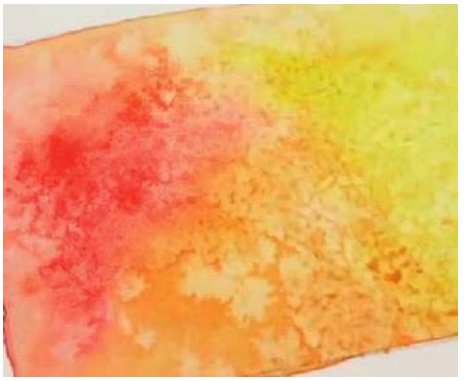

Присипання сіллю

Попередній малюнок свічкою

Пригадай, якою з цих технік тобі вже доводилось користуватися на уроках. Спробуй одну чи декілька з нових запропонованих технік.

Артик упевнений, що зі свіжим натхненням ти легко упораєшся зі створенням весняного пейзажу. Дерева на задньому плані промалюй свічкою. Небо намалюй у техніці «по вологому». Зображуючи пагорби, скористайся паперовою серветкою або плівкою. Решту елементів домалюй пензликом.

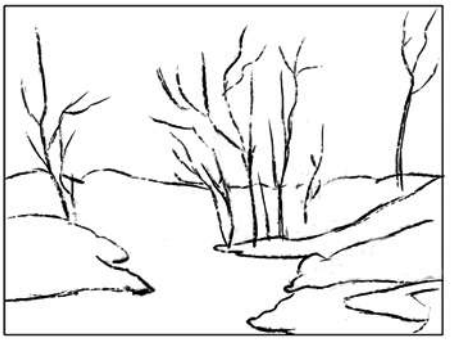

Валентина Лутчак

Мистецтво постійно розвивається, і художники не перестають дивувати нас новими знахідками.

Тема 23. Нев’януча слава Шевченка

Шевченко — народний поет, великий художник. А ще його називають Кобзарем. Кобзарями називали

українці своїх співців, народних поетів, які ходили селами і містами, складали, виконували народні пісні, грали на кобзі чи бандурі. Це були сліпі мандрівні музиканти, які грали на майданах, на базарах, а також біля церков.

Тарас Шевченко «Сліпий»

Багато віршів Кобзаря стали піснями. Послухай українську народну пісню на слова Тараса Шевченка «Думи мої» в супроводі бандури. Які почуття висловив автор у цій пісні? Запам’ятай тембр звучання бандури. Які враження в тебе від прослуханої музики?

Бандура — український народний інструмент, звук видобувають щипком пальців.

Бандура — це сучасно, стильно!

Які пісні на слова Тараса Шевченка ти знаєш?

Встала весна

Музика В. Лепешка; слова Т. Шевченка

Встала весна, чорну землю
Сонну розбудила,
Уквітчала її рястом,
Барвінком укрила.
І на полі жайворонок,
Соловейко в гаї
Землю, убрану весною,
Вранці зустрічають.

Заспівай пісню «ланцюжком».

Який характер пісні? В якому ладі вона написана?

Ти знаєш багато пісень, із задоволенням їх виконуєш.

Музику, що виконують голосом, називають **вокальною**. Зазвичай спів супроводжують **акомпанементом**. Музику, що виконують на музичних інструментах, називають **інструментальною**.

Назви зразки вокальної та інструментальної музики, вивчені на уроках.

Сядь зручно, заплющ очі, зроби п’ять глибоких вдихів і видихів. Ти на галявині. Підніми голову вгору: сонячне проміння зігріває твоє обличчя. Посміхнися сонечку. Раптом дмухнув легенький вітерець. Подуй собі в долоньки.

Минуло багато років від народження Тараса Шевченка — славного сина українського народу, але й сьогодні його слово живе між нами.

Є особливі художники, які допомагають нам зрозуміти задум письменника чи поета. Ілюстрації, тобто малюнки до книг, розкривають образи твору по-новому. Таких художників називають **ілюстраторами.** Подивись на ілюстрації, виконані кольоровими олівцями. Вони запрошують у свій чарівний світ.

Ганна Івонн Гілберт

Чи любиш ти розглядати малюнки у книжках? Які твої улюблені ілюстрації?

Щороку навесні ми вшановуємо пам’ять великого генія українського народу, поета і художника Тараса Шевченка. Чудові ілюстрації до його творів виконав **Опанас Сластіон**.

З любов'ю та натхненням Тарас Григорович оспівує красу рідного краю. Перед нами постають картини мирного життя — мальовничі українські хати, зелені сади, веселі співи дівчат.

Спробуй себе в ролі художника-ілюстратора, виконай ілюстрацію до вірша Тараса Шевченка, поданого на сторінці 93, «Встала весна…». Спочатку уяви майбутній малюнок: хто і де буде зображений, що буде фоном. Зобрази олівцем на передньому плані пташку або квітку згідно свого задуму. Домалюй елементи на задньому плані.

Артик нагадує тобі, як виглядають образи у вірші.

Соловейко

Барвінок

Жайворонок

Читаючи твори Тараса Шевченка та виконуючи ілюстрації до його творів, ти шануєш його пам'ять.

Тема 24. У подорож із друзями

Однією з найприємніших розваг з друзями є подорожі. Це і пізнання нових місць, і спілкування з цікавими людьми, і змістовно проведений час. Краєвиди, що швидко змінюються перед очима; історії, розмови, голоси — все це супроводжує в мандрівках. Особливо приємно подорожувати рідними куточками.

Україна — мальовничий край. Це і земля, і люди, і рідна мова, й історія нашого народу, і його пісні та мрії.

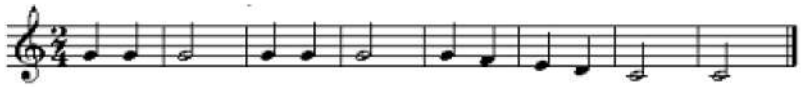

Які тривалості утворюють ритм? Можливо, ти зіграєш на інструменті? Заспівай нотами, а потім словами.

Рідний край, любий край, Україна — ліс, гай.

Рідний край

Музика М. Ведмедері; слова Ю. Хандожинської

Заплету в усмішку сонечко, а у коси — небо синє.
Побіжу там, де колоситься в полі жито, ніби хвилі.
Вітерець грайливо бавиться, колосочками гойдає,
І немає в світі кращого і гостиннішого краю!

Приспів:

Рідний краю, світло-сонячний, на жита, врожай багатий,
Вишита земля барвінками не дає нам сумувати!
Щира пісня розливається — чує Київ і Карпати.
Рідний краю, світло-сонячний, будем тебе прославляти!

Побіжу там, де сопілочка, мов веселка, вміло грає,
Де густий чебрець з калиною біля ставу розмовляє.
Де журавлики-веселики над полями пропливають
І до краю найріднішого щовесноньки повертають!

Приспів.

Заспівай із супроводом на музичних інструментах. Існує багато **ударних інструментів**, які відтворюють тільки ритм. Це бубни, барабани, маракаси. Ними супроводжують танці, пісні, ігри. Всі народні музики використовують ударні інструменти.

маракаси

бубон

барабан

литаври

ударна установка

Завантаж на свій гаджет:
http://flashmusicgames.com/uk/drums01.htm. Зімпровізуй.

Гра ***«Бубон, трикутник, барабан»***

Стань у коло. Під звуки барабана — крокуй, під звуки бубна — біжи, під звуки трикутника — стрибай.

Ударні інструменти звучать колоритно та цікаво. Вірменський композитор **Арам Хачатурян** написав п'єсу для фортепіано «Гра на бубні». Різкі удари по клавішах передають чіткий ритм гри на ударному інструменті. Послухай твір у виконанні на фортепіано, а потім — на бубні з оркестром. Порівняй. Що подобається більше? Підготуй і виконай твір на бубні.

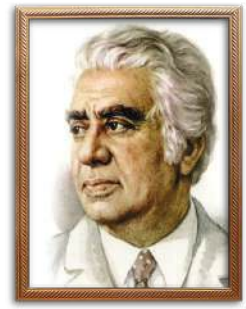

Ознайомся з матеріалом наступного уроку. Обери «роль» для участі у проекті «Музична казка».

Де іще можна знайти стільки хвилюючих вражень та ідей для творчості, як не під час подорожі! Переглядати фотоальбоми чи світлини з поїздок завжди цікаво. Існує безліч засобів вивчати світ.

Яка з твоїх подорожей запам'яталася тобі найбільше? Чому?

Артик пропонує зробити невеличку мистецьку подорож. Подивись, які унікальні художні техніки існують у світі.

Батик — це мистецтво розпису по тканині за допомогою воску та барвників, поширене особливо у країнах Азії та Африки.

Особливе місце в культурі африканських народів займають **маски**, які використовують під час танців чи обрядів посвячення в члени племені.

Своєрідною візитівкою Японії є **нецке** — мініатюрні статуетки зі слонової кістки, які виконували роль ґудзика, брелока, застібки чи окраси на поясі.

Пригадай, які незвичайні твори мистецтва тобі доводилося бачити. Що тобі відомо про внесок України в світову культуру?

Настав час змайструвати власний засіб для подорожей. Підготуй кольоровий папір, аркуш картону, скотч, дві трубочки для коктейлю, пластилін, чотири пластикові кришечки, а також фломастери чи фарби. З картону виріж прямокутник, який стане дном майбутнього транспортного засобу. До нього приклей скотчем трубочки. На них насади пластикові кришечки, заповнені пластиліном. З кольорового паперу зроби прямокутний верх, намалюй на ньому віконечка і приєднай за допомогою скотчу його бокові сторони до дна.

Можна створити цілий автопарк!

Ніколи не відмовляйся від можливості дізнатися щось нове, подорожуючи з друзями чи родиною.

Тема 25. Підсумкова. Завжди разом

Проект «Музична казка»

Утворіть чотири групи за уподобаннями: 1 — актори; 2 — співаки; 3 — танцюристи; 4 — музиканти. Створи з однокласниками музичну казку «Котик і Півник».

Казкарка: *На узліссі — гарна хата.*
В ній живуть немов два брата:
Сірий Котик-Воркоток,
Жвавий Півник-Когуток.

Звучить фрагмент опери К. Стеценка «Ой як добре жить у згоді».

Якось Котик йде із дому й просить…
Півнику, нікому
Ти дверей не відкривай,
У вікно не визирай.
Півник борщ поставив в пічку,
Й не помітив він Лисички.

Співають пісню А. Комлікової «Нагодую всіх» з інсценізацією.

А Лисичка — тут як тут. У віконце: стук-стук-стук.
— Виглянь, Півнику, озвися!
І зі мною подружися!
Хочеш, пісню заспіваю?
Дуже гарний голос маю.

Лисичка співає українську народну пісню «Я лисичка».

Ой, такий чудовий ранок!
Вийди, любчику, на ґанок!

Співають пісню В. Лепешка «Встала весна».

Поклюєм смачний горох,
Потанцюємо удвох!
Ой не втерпів Когуток!
З'їм горошку хоч стручок!
Так люблю я танцювати —
Не сидітиму у хаті!

Виконують народну веснянку-гру «Вийди, вийди, Іванку», музиканти грають на інструментах.

Й Когуток пішов в танок
Вибивати гопачок.

Звучить мелодія «Гопака». Діти танцюють.

А Лисичка в ту ж хвилину
Розгорнула вже торбинку…
Півня в клунок заманила…
— Добру справу я зробила!
А із лісу по стежині
Воркоток йде до хатини.
— Дивно, клунок на подвір'ї…
І чомусь увесь у пір'ї.
Як потрапив ти сюди?
— Порятуй мене з біди!
Швидше клунок розв'яжи і Лисичку прожени!

Співають пісню А. Олєйнікової «Дружба», музиканти грають, танцюристи виконують рухи.

Кіт торбинку розв'язав…
І на ноги Півник став.
Друзі в хатку поспішили,
Щільно двері причинили.
Лиску провчимо як слід,
Щоб згадала цей обід!

Звучить «Гра на бубні» А. Хачатуряна.

Котик й Півник обнялися,
За роботу вдвох взялися.
— Лиско, забувай стежинки
До гарненької хатинки!

Співають пісню М. Ведмедері «Рідний край» із супроводом на музичних інструментах. Котик, Півник і Лисичка вклоняються.

Чи сподобалось тобі брати участь у виставі? Що зацікавило найбільше?

Попереду в тебе весняні канікули, прогулянки з друзями і родиною. Позаду — цікаві уроки і нові знання. Артик щиро сподівається, що зміг приємно здивувати тебе. Перевір себе. Що тобі вдалося запам'ятати?

1. Як називається техніка створення зображення із вирізаних картинок із журналів, газет чи листівок?

вітраж　　пейзаж　　колаж

2. Продовж речення. Батик — це розпис по … .

3. Як називають професію того, хто виконує небезпечні трюки в кіно?

4. Мистецькою візитівкою якої країни є нецке?

5. Як називають художника, який виконує малюнки до художніх творів?

декоратор　　ілюстратор　　дизайнер

6. Що створене для того, щоб зацікавити покупця у придбанні товару?

телебачення	журнали	реклама

Щось вдалося згадати — це плюс. Щось призабулося — це мінус. Давай відобразимо це одвічне поєднання позитивного й негативного в цікавій картинці. Підготуй дві половинки аркушів різних кольорів. На одній із них зобрази половинку якогось фрукта — яблука чи груші. Виріж її. Листочок, що залишився, приклей на другу половинку. Перед наклеюванням фрукта, виріж у нього по центру серцевинку і наклей її навпроти. Домалюй зернятка.

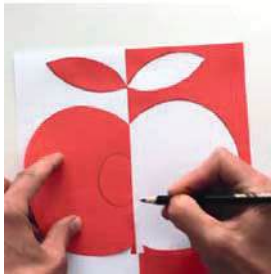

У житті завжди є і позитив, і негатив. Нехай творчість приносить тобі лише позитивні емоції.

РОЗДІЛ 4 МОЇ ЗАХОПЛЕННЯ

Тема 26. Веселі музики

У кожної людини є свої улюблені заняття. Багато твоїх ровесників захоплюються танцями чи вивченням іноземної мови, набувають навичок гри на музичних інструментах чи відвідують спортивні секції. А чим цікавим та корисним займаєшся ти?

Інколи дитяче захоплення зумовлює вибір майбутньої професії, стає справою життя. Одним із найулюбленіших занять дітей є малювання.

Склади свою мелодію до вірша.

У веселки сім доріг, всі хутенько я пробіг,
Потім олівці узяв і її намалював.

Олівці

Музика Н. Антоник; слова Н. Свойкіної

Давним-давно на світі не було кольорів,
Навколо чорно-білим було все і сумним.
Тоді взяли яскравих ми кілька олівців
І світ розмалювали, щоб став він чарівним.
Тюльпану дарувала червоний оксамит,
Нехай він, наче вогник, надією горить.
Оранжевим зробила солодкий апельсин,
Смачний і соковитий на всіх лише один.

Приспів:

Олівці-малівці, олівці-молодці,
Оживаєте ви у моїй руці. | *2 рази*

А сонце замалюю я жовтим олівцем,
Воно мене зігріє промінчиком за це.
Зелена фарба робить з листочками дива,

Вкриває землю килим смарагдова трава.
Небесної блакиті додам я у струмки,
Нехай собі мандрують до синьої ріки.
Ліловим намалюю я сливи й баклажан,
Найкращі два малюнки і сповнення бажань. *Приспів. | 2 р.*

Гра ***«Нотна веселка»***

до **ре** **мі** **фа** **соль** **ля** **сі**

Утворіть два кола, ставши в пари за зразком. Внутрішнє — назви нот, зовнішнє — кольори веселки. Під веселу музику кола рухаються в різні боки. Коли музика замовкає, «ноти» і «кольори» шукають свою пару. Потім гра повторюється.

Художники створюють картини фарбами. Композитори користуються фарбами, яких ми не бачимо, але чуємо, — музичними звуками.

Послухай твір норвезького композитора **Едварда Гріга** і здогадайся, що зображено в ньому — ранок чи вечір. Справді, ця композиція має назву «Ранок». Як ти вважаєш, чи можна цією музикою «озвучити» картину ранку?

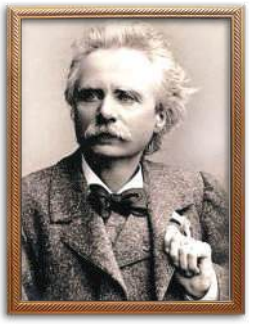

Скільки звуків навколо! Одні з них насторожують, інші лякають, але багато таких, які тішать. Спів птахів, плескіт хвиль, мамина колискова сповнюють нас піднесеним хвилюванням і радістю.

Але звуки, які утворюють мелодію в певному ритмі, приносять нам особливу насолоду. Мова про неї, одвічну супутницю людини — музику. Недарма ж є стільки картин про музику й музикантів!

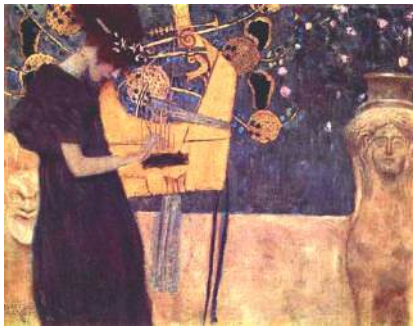

Густав Клімт

Валантен де Булонь

Марія Павлова

Одухотворені обличчя музикантів показують силу впливу музики на людину. Очевидно, що й художники теж закохані в музику.

Розкажи, звучання яких музичних інструментів є для тебе цікавим. Чому? Якій музиці ти віддаєш перевагу?

Одним з основних елементів музики є ритм. Роздивися стрічковий орнамент як взірець ритму у декоративно-ужитковому мистецтві. Ритм утворюється елементами, що повторюються.

Разом з друзями можна створити музичний інструмент зі звичайної бляшаної банки. Всередину пустої банки насип рису або соняшникового насіння. Щільно заклей отвір скотчем.

Виміряй лінійкою висоту рівної частини банки і виріж із кольорового паперу відповідний прямокутник. Оздоб його в будь-який спосіб: розмалюй, наклей смужки паперу чи створи колаж. За допомогою двостороннього скотчу закріпи прямокутник на банці.

Саме час застосувати наш музичний інструмент за призначенням. Після завершення роботи заспівайте всі разом улюблену пісню, задаючи ритм створеними власноруч інструментами.

Музика й образотворче мистецтво завжди перебувають поруч і приносять насолоду для того, хто їх розуміє.

Тема 27. Магія квітів

Ми не можемо уявити свого життя без квітів. У багатьох родинах захоплюються їх вирощуванням. Кімнатні рослини створюють затишок в оселі, покращують повітря. А ти любиш квіти, допомагаєш доглядати за ними? Для деяких дітей улюбленим заняттям є складання квіткових композицій.

Проплескай ритм поспівки, промовляючи ТА, ТІ-ТІ.

Не поспішаючи

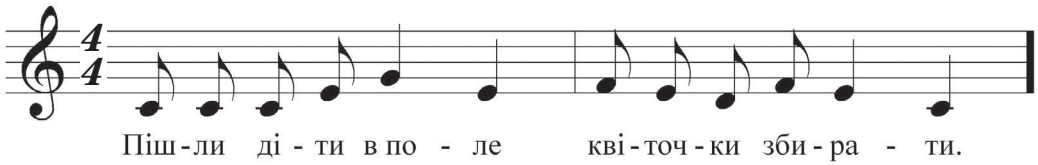

Заспівай по нотах. Склади продовження.

Я люблю у лузі квіти

Музика Г. Азаматової-Бас; слова Г. Чубач

1. Я люблю у лузі квіти,
Де гудуть весь день джмелі
І метелик носить літо
На легенькому крилі.

2. Гріє сонечко гаряче
Чисте дзеркало води
І зелений коник скаче
Сам не відає куди.
Приспів.

3. Буду сонечком радіти,
Землю скривдити не дам,
Буду світ увесь любити
І рости на радість вам.
Приспів.

Приспів:
У долині теплий вітер
Сушить трави від роси,
Я кажу: усе на світі
Починається з краси!
Я кажу: усе на світі
Починається з краси!
Ось така красуня —
моя Земля!

Потанцюй на програшах:
1 рядок — «пружинки», 2 рядок — притупи,
3 рядок — кружляння підскоками навколо себе,
4 рядок — кружляння дівчинки навколо хлопчика.

Квіти завжди надихали художників, поетів, музикантів. Послухай «Вальс квітів» **Петра Чайковського** з балету «Лускунчик». Пригадай, що таке балет. Розкажи про свої враження від почутої музики. Переглянь фрагмент балету.

Звучання яких музичних інструментів вдалося розпізнати?

Раз, два, три — пульсація **вальсу**, його ритмічна структура. Тому музиці вальсу притаманне відчуття легкого кружляння, швидкого або повільного.

Запропонуй своїм друзям, рідним послухати «Вальс квітів» для покращення настрою. Як впливає настрій на здоров'я? Які квіти, на твою думку, можуть танцювати під цю музику?

Світ сповнений краси. Наш погляд неодмінно зупиниться на красивій будівлі, вишуканому вбранні чи чарівних квітах. Красу квітів оспівують поети і зображають художники. Саме квіти є тим мовчазним, але промовистим подарунком, який може передати почуття. Роздивися твори живописців.

Володимир Гайдамакін

Любов Поворозник

Будиночки та оселі, навколо яких посаджені квіти, виглядають затишними і доглянутими. Багато сил і часу докладають господині, щоб доглядати за ними. У всьому світі знають ім'я **Катерини Білокур**, жінки, яка присвятила квітам свою творчість. На її картинах вони немовби оживають.

Катерина Білокур

Квіти заповнюють весь простір полотна, вони зображені пишно. Зверни увагу на те, що квіти на передньому плані більші і промальовані детальніше.

Зовсім скоро ти, можливо, поїдеш провідати дідуся й бабусю. І знову згадаєш відпочинок у селі, запашні бабусині пиріжки та різнобарвні квіти коло хати. Усе довкола здаватиметься м'яким та затишним.

Якщо тобі доводилося бувати в селі, розкажи про свої спогади.

Такими ж затишними і м'якими виглядають аплікації з тканини.

Саме таку сьогодні Артик пропонує тобі зробити. Нехай на ній будуть квіти і необхідна для всіх любителів квітникарства лійка.

Спочатку намалюй окремі предмети на папері та виріж їх. Склади їх на аркуші та переконайся, що розміри предметів узгоджуються між собою. Користуючись отриманими шаблонами, виріж предмети з тканини і наклей на аркуш згідно задуму.

Радість близьких буде тобі найкращою винагородою за працю.

Тема 28. Добридень, Великдень!

Великдень — це дуже велике свято для кожного з нас. Це зустрічі в родинному колі, серед друзів. Радість та надія на краще.

Люди прибирають в оселях, печуть паски та малюють писанки. Потім освячують ці дари. Зранку ідуть до церкви. Вітаються словами «Христос воскрес!». На Великдень всі мають веселитися. Бо хто сумує в цей день — сумуватиме цілий рік.

Мишки на Великдень
Пасочку місили:
Борошно крізь сито
Сіяли-трусили,

Масло додавали
Й молочко тепленьке,
Дріжджі, цукор, яйця
І родзинок жменьку.

Уяви себе композитором і наспівай мелодію до вірша. Гучно чи тихо вона звучатиме?

Придумай гру-пантоміму.

Великодній цвіт

Музика А. Олєйнікової; слова Є. Левченко

1. Свято наближається,
Радість нам несе,
Фарбами яскравими
Розквітає все.

Приспів:
Українську писанку
Знає увесь світ:
Великодні писанки,
Великодній цвіт.

2. З мамою за столиком
Ми чарівники:
Писанки розписуєм
Разом залюбки.

Приспів.

3. Розфарбуєм писанки
У весняний час,
Будуть гарні писанки
На столі у нас.

Приспів.

Усі три дні святкування молодь і діти водили хороводи, співали веснянки, гаївки навколо церкви. Найбільш відомий давній хоровод — «Кривий танець».

Гра-гаївка ***«Кривий танець»***

Ми кривого танцю йдемо,
Ми в нім кінця не знайдемо. | *2 р.*
Ані кінця, ані ладу,
Не пізнати, котра ззаду. | *2 р.*

Візьміться за руки, творячи ланцюжок.

Танцювальним кроком ідіть за ведучим, який закручує гаївку. Голосно співайте.

Дихаємо тихо, вільно,
видихаємо повільно.

А ще дзвонили у церковні дзвони. Дзвін на Великдень має особливу силу, що здатна вилікувати й допомогти у здійсненні бажань. Вважалося, що хто перший у дзвін задзвонить — у того найбільший врожай буде.

Велично передав музику передзвону український композитор **Михайло Шух** у п’єсі «Весняні передзвони». Послухай і скажи, чи всі дзвони звучать однаково.

Поцікався в рідних, які великодні традиції поширені у твоєму краї. Розкажи, як відзначають релігійні свята у твоїй родині, сім’ї.

У святкові дні особливо хочеться співати та танцювати!

Щороку християни всього світу з нетерпінням чекають свята Воскресіння Христового. В цей день міста і села стають святковими та ошатними, а в серцях людей панує світла радість і піднесення.

Юрій Мацик

Едуард Панов

Пригадай, що ти знаєш про традиції святкування Великодня в Україні та інших країнах. Які символи цього свята ти знаєш?

Що об'єднує ці слова? Пригадай, яку саме техніку виконання вони позначають.

Дряпанка,
Крашанка,
Капанка,
Зернівка,
Писанка.

Серед символів Великодня писанка посідає особливе місце.

Артик вважає, що ти маєш чудову нагоду здивувати близьких та друзів оригінальною писаночкою. Фантазії митців немає меж! Подивись, які несподівані матеріали можна використати для її створення.

І в тебе сьогодні буде цікава писанка, виконана із клаптиків кольорового паперу. Відріж кілька смужок паперу різних кольорів шириною 1–1,5 см і порви їх руками на квадратні клаптики. На основі з картону намалюй один або два контури писанок. Поступово заклеюй їх клаптиками паперу, утворюючи візерунок. Доповни композицію травою, стрічкою або вітанням.

Нехай це великоднє яєчко стане окрасою твого кошика.

Тема 29. Чарівна глина

Старі ремесла цікавлять нас, викликають захоплення. Саме таким ремеслом є гончарство. У невеличкій майстерні в руках майстра і його учнів глина оживає і стає на полицях дивовижними тваринами, птахами, посудом, іграшками, музичними інструментами.

Ти любиш ліпити з пластиліну, глини і навіть із солоного тіста. Можеш виготовити різноманітний посуд для приготування й подачі на стіл страв (горщики, глечики, макітри, миски, куманці). У гарному посуді і їжа смачніша!

Пиріжки-рогалики

Музика А. Олєйнікової; слова В. Чайковської

1. Ліпить мама пиріжки —
Начинка із вишні,
В них як вмісяться ріжки —
Гострі і потішні.
Приспів:
Пиріжки-рогалики
І смачні, й веселі,
В них як вмісяться ріжки —
Радісно веселі.

2. Я матусю попрошу
І мене навчити.
Пиріжечків наліплю
Друзів пригостити.
Приспів.

3. Сміх і радість заверну
В тісто борошняне,
Вийде все на дивину
Пишне і рум'яне.
Приспів.

4. Запрошу до столу всіх —
Їжте на здоров'я!
Хай в оселі лине сміх
І пісні чудові! | 2 рази
Приспів.

Ритмічна гра ***«Борщ, каша, голубці»***

На слово «борщ» тупнути ногами, на слово «каша» вдарити по колінах, на слово «голубці» плескати в долоні перед собою. Починаємо в повільному темпі, потім швидше та швидше.

А ти знаєш, що глиняні дитячі іграшки у вигляді пташок, ріжки та дудки є найдавнішими музичними інструментами?

Від них утворилися **духові інструменти**, у яких звук видобувають видуванням повітря. Найбільш відомі з них: флейта

гобой

кларнет

та фагот

Чудово і неперевершено звучать ці інструменти в «Турецькому марші» австрійського композитора **Вольфганга Амадея Моцарта**.

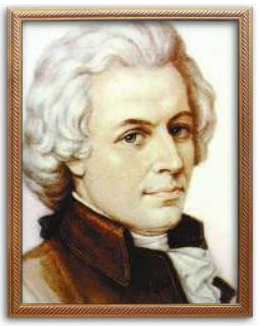

У цьому творі автор наслідує звучання турецького військового оркестру. Звичайно, марш неможливий без звучання барабанів, бубна та тарілок.

Артик пропонує тобі уявити себе диригентом оркестру. Уявною паличкою передай характер прослуханої музики. Це вічна музика, якою завжди будуть захоплюватися!

Справжній майстер своєї справи викликає захоплення в оточуючих, бо власними руками створює те, чим зможуть користуватися багато років інші.

Які захоплення зображені на світлинах? Чим вони є корисними? Чим захоплюються твої батьки чи друзі? Чи є серед твоїх знайомих ті, кого можна назвати майстрами своєї справи?

З давніх часів особливою повагою користувалися **гончарі**, що створювали посуд із глини та обпалювали його у спеціальній печі — горні.

Це почесна і творча праця. Що тобі відомо про процес виготовлення керамічного посуду? Що таке гончарний круг?

Артик нагадує тобі, що складний предмет завжди можна уявити як набір простих. Давай уважно роздивимося глечик.

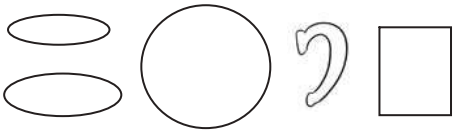

Спробуй і ти бути гончарем — створи власний глечик. Артик знає, як це можна зробити вже сьогодні.

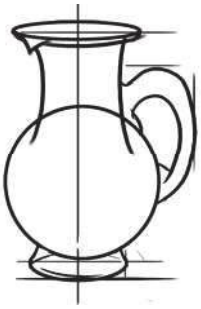
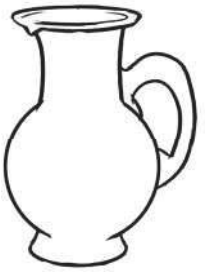

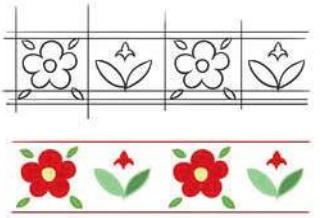

Зігни навпіл аркуш паперу коричневого, жовтого чи оранжевого кольору. Намалюй на згині половину від контуру глечика, виріж та наклей його на чистий аркуш. За допомогою гуаші розпиши свій глечик.

Часто хобі людей стають їх професією. Хай і твоє захоплення перетвориться у справу всього життя.

Тема 30. Вітання для мами

Для кожного з нас найдорожча в житті людина — це, звичайно ж, мама. Адже саме вона подарувала нам життя, саме мама завжди до нас ніжна, уважна. Навесні ми відзначаємо мамине свято, промовляємо чудові слова, приносимо найкращі квіти, готуємо подарунки.

Попрацюйте в парах. Одна дитина проспівує перший стовпчик, а друга — співає відповідь.

Чому це так жваво
Струмочок співає?
Чому так ласкаво
Нам сонечко сяє?

Тому, що весела,
Ясна, чарівна
На мамине свято
Приходить весна!

Вишиванка

Музика В. Верменича; слова М. Сингаївського

Ми своїми вправними руками
Вишивали рушничок для мами,
Щоб на свято маму привітати,
Нашу радість їй подарувати.

Є на ньому півники святкові,
Є на ньому квіти малинові,
Щоб на свято маму привітати,
Нашу радість їй подарувати.

Синя нитка — птиці прилітають,
А червона — квіти зацвітають,
Щоб на свято маму привітати,
Нашу радість їй подарувати.

Листя вишиваєм зеленаве,
Сонце вишиваємо ласкаве,
Щоб на свято маму привітати,
Нашу радість їй подарувати.

Динамічні відтінки — це сила, гучність звучання.

pp (піанісімо) — дуже тихо
p (піано) — тихо
f (форте) — голосно
ff (фортісімо) — дуже голосно

Поміркуй! Який малюнок відповідає звучанню *ff*?

Гра ***«Як лагідно назвати маму по імені?»***
Промов ласкаво ім'я мами, простукуючи ритм дзвіночками або трикутником.

Послухай, як звучать народні наспіви у виконанні ансамблю сопілкарів. Які пісні ти впізнаєш? Запам'ятай тембр звучання сопілки.

Сопілка — найдавніший духовий музичний інструмент. Виготовлявся із калинової гілки. Довжина сягала 30–40 см, у нижньому кінці є до 10 дірочок.

«Зіграй» на уявному інструменті партію сопілки.

Протягом року є багато нагод привітати близьких і сказати їм, як ми їх цінуємо. Особливої подяки заслуговують наші мами, які завжди люблять нас і опікуються нами. Чи восьмого березня, чи в другу неділю травня, коли в Україні святкують День матері, ми шукаємо способів зробити цей день особливим для найдорожчих.

Митці всіх часів створювали неповторні образи матерів у різних видах мистецтва.

Живопис

Скульптура

Графіка

Фотографія

Мама! Мама! — гарне слово,
Тільки скажеш — все готово!
«Мамо, кашки!» — кашка є.
«Мамо, чаю!» — вже наллє.
«Мамо, спатки!» — вже роздітий,
І у ліжку, і укритий.

Катерина Перелісна

Поезія

Декоративно-ужиткове мистецтво

Пригадай найцікавіший твій подарунок для мами. Які подарунки були виготовлені тобою власноруч?

Ти можеш порадувати свою маму, створивши для неї сьогодні «смачне» печиво з пластиліну. Згадай, що кольори можна змішувати. Для оздоблення по контуру скатай два рулики і перекрути їх між собою, утворивши косичку.

Коли ти ліпиш, твої пальчики стають більш вправними. Це стане тобі в нагоді в майбутньому.

Тема 31. Казка у лялькову театрі

Пролунав дзвоник. Піднялася завіса. Почалася цікава вистава. Звучить багато музики. Сцену прикрашено гарними декораціями та кольоровим світлом. Раптом оживають ляльки, вони розмовляють, діють, як люди. У п'єсі актори співають веселі пісні, ляльками показують сценки казки. Це вистава в **лялькову театрі**. Обговори з друзями, яких правил поведінки слід дотримуватися в театрі.

Найчастіше в репертуарі лялькового театру вистави, створені за мотивами казок.

Гра ***«Хто я?»***

Подумай, з яким казковим героєм ти себе асоціюєш. За допомогою жестів, міміки і рухів відтвори образ обраного казкового героя. А однокласники нехай спробують його відгадати. Пофантазуй.

Заспівай пісеньки зображених казкових героїв.

У казковому лісі

Музика і слова Ю. Воронюка

А у казковім лісі погуляти, де герої мультиків живуть,
Мріють, безперечно, всі малята як-небудь і з ким-небудь.
Там і гноми, й Білосніжка, і Дюймовочка живуть,
На тонесеньких на ніжках казочки нові плетуть.
Та ведмедики, як діти, зацітали горобці,
Братик-вовчик любить квіти, ескімо і леденці.

Я попрошу маму або тата відпустити як-небудь мене
У казковім лісі погуляти, де колись гуляв Дісней.
Де ведмедики, як діти, зацітали горобці,
Братик-вовчик любить квіти, ескімо і леденці.
Де і гноми, й Білосніжка, і Дюймовочка живуть,
На тонесеньких на ніжках казочки нові плетуть.

Засоби музичної виразності — **ритм, мелодія, темп, тембр, динамічні відтінки** — створюють відповідний настрій твору.

Скажи, якими засобами музичної виразності композитор передав настрій пісні.

Казки, їх герої надихнули багатьох композиторів на створення музичних творів. Послухай твір норвезького композитора **Едварда Гріга** «В печері гірського короля». Кого, на твою думку, можна зустріти в такій печері? Які музичні засоби використав композитор? Склади власну історію за цим музичним твором. Як майстерно, точно композитор зобразив казкових героїв! Можна зробити висновок, що Едвард Гріг — не тільки композитор, але й «музичний художник».

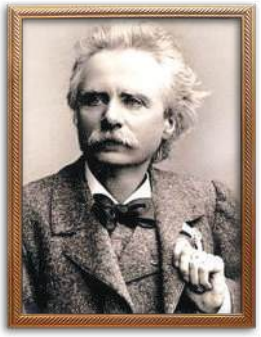

В Артика є улюблена іграшка — ведмежатко Теді. Коли він бавиться своїм ведмежам, то уявляє, як воно може рухатись і яким голосом говорити. Так роблять, мабуть, усі. Так, мабуть, колись давно і виник ляльковий театр.

Коли востаннє тобі вдалося побувати в ляльковому театрі? Чим запам'яталася тобі вистава? Чи схвилювали тебе її герої?

Кожна вистава в ляльковому театрі є результатом праці багатьох людей. Автор твору і режисер-постановник працюють над текстом, художник-декоратор створює декорації, майстри шиють ляльок. Безліч людей піклується про те, щоб глядач

отримав задоволення від перегляду вистави. Подивись, які різні ляльки є в театрі.

Тростинні

Маріонетка

Ляльки-рукавички

Для створення власного лялькового театру підготуй дерев'яні палички для морозива, фломастери, фарби чи кольорові олівці, ножиці та клей. Визначся, героїв якої казки ти будеш робити.

Для кожного героя потрібно намалювати два маленьких малюночки — обличчя та потилиці. Для героїв однієї казки роби голови або фігурки одного розміру. Готові зображення виріж і наклей на кінчик палички.

Влаштуйте у класі конкурс. Об'єднайтеся в команди, розігруйте діалоги з казок і вгадуйте, з яких казок вони взяті.

Власний лялькoвий театр є ще одним способом чудово розважити знайомих та друзів.

Тема 32. Вишивка

У наш час поширеним є вишивання. Кожен візерунок українського орнаменту має символічне значення. Можливо, захоплення вишивкою переросте в необхідність творчо працювати і допоможе у виборі майбутньої професії.

Нитка за голкою. Стібок за стібком.
Хрестик за хрестиком. Рядок за рядком.
Колір за кольором... Душу вкладаю.
Пісню співаю — долю складаю…

Заспівай своєю мелодією. В якому темпі треба співати? Голосно чи тихо?

Рушничок

Музика А. Олєйнікової; слова Є. Левченко

Моя мама вишиває рушничок,
І на нім багато гарних квіточок:
Є волошки, і калина, й колосок.
Моя мама вишиває рушничок.

Приспів:

Рушничок, рушничок, рушничок,
Оберіг для діточок.
Рушничок, рушничок, рушничок,
Оберіг, оберіг для діточок.

Посміхнувся веселково рушничок,
А матуся пригортає діточок.
Наче золото, рум'яний коровай
Ти іще, моя матусю, вишивай.

Приспів:

Рушничок, рушничок,
рушничок,
Оберіг шитих квіток.
Рушничок, рушничок,
рушничок,
Від матусі до діток,
все для діток.

Гра ***«Нитка і голка»***

Один з учасників гри перетворюється на «голку». Всі інші йдуть за ним у колону і тримають один одного за талію — вони будуть «ниткою». «Голка» рухається швидко під веселу музику, щоб «заплутати» або «порвати» ланцюжок.

Пам’ятай, що не можна штовхатися, ставити підніжки, треба бути уважними.

Дуже часто музичні полотна порівнюють зі «звуковим» гаптуванням, вишиванням. В репертуарі оркестру народних інструментів завжди є віночок народних мелодій. Послухай і скажи, тембр звучання яких інструментів ти впізнаєш.

Які почуття і бажання викликає в тебе така музика?

Серед усіх захоплень вишивка в українців займає особливе місце. Вишиті одяг, рушники, скатертини супроводжують наші свята, вони є свідками всіх важливих подій нашого життя. Мамина пісня, батькова хата, дідусева казка, бабусина вишиванка — з усім цим пов'язані наші найкращі дитячі спогади.

Чи є в тебе вдома вишиті речі? Ким вони були створені? Як їх використовують у твоїй родині?

Стібок за стібочком — і починається захоплюючий процес творення, в якому втілюється фантазія та винахідливість. Тому як би не змінювалася мода, вишиті речі завжди виглядають стильно.

Починаючи роботу, більшість майстринь послуговуються взірцями — схемами, в яких кожен хрестик позначений квадратом певного кольору на аркуші паперу в клітинку.

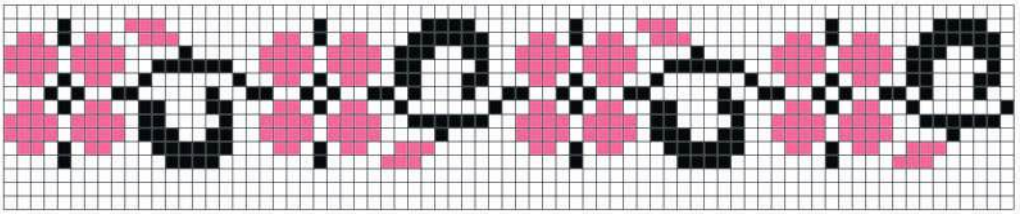

Подивись, яку гарну сорочку вишила для Артика його бабуся! Він з гордістю одягає її, але йому так хочеться створити власний орнамент для вишивки. Давай допоможемо йому!

Візьми звичайний аркуш паперу в клітинку, кілька фломастерів або кольорових олівців і починай роботу. Ти можеш зобразити квіти, стебла чи інші елементи рослин — і створиш **рослинний** орнамент. Якщо тобі до вподоби ромби, квадрати, трикутники чи інші фігури, тоді твій орнамент буде **геометричним**. Не бійся братись і за зображення тварин чи людей, це зробить твій візерунок ще цікавішим.

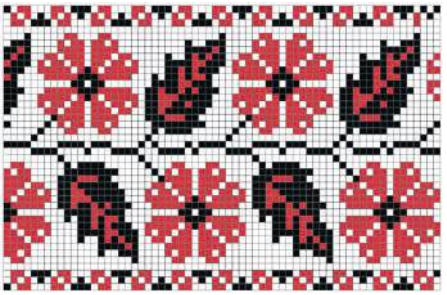

У кожній вишитій речі зберігається часточка душі того, хто її створив. У своєму малюнку ти залишиш часточку і своєї душі.

Тема 33. Відпочинок на природі

Риболовля — чудове захоплення для дорослих і дітей. Воно виховує терпіння, порядок; привчає не лише спостерігати за природою, а й берегти її.

Діти, не забруднюйте, оберігайте та відновлюйте водойми рідної землі! Вода — це життя!

Пауза — це знак мовчання в музиці, перерва в звучанні. Паузи бувають такі ж, як і тривалості нот.

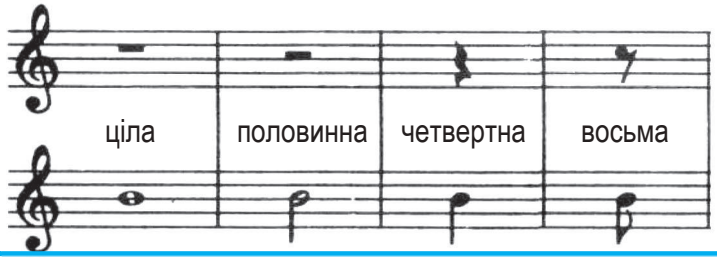

Проплескай ритмічний малюнок.

Прочитай скоромовку чітко і виразно. Позмагайся, хто швидше. Спробуй з рухами.

Рак у річечку пірнув,
Раптом рибку ущипнув.
Раче, раче-небораче,
Ти щипнув, а рибка плаче.

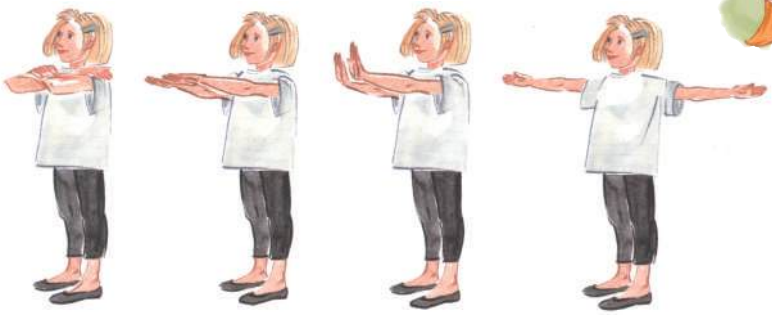

Яку народну пісню про рибу і рака ти знаєш? Заспівай.

Любитель-рибалка

Музика М. Старокадомського; слова А. Барто

Рибалить біля озера
Знайомий наш Хома,
Сидить співає пісеньку,
А слів у ній нема.
«Тра-ля-ля…»
І зранку біля озера
Чекає на улов —
На щуку чи на окуня —
Любитель-риболов.
«Тра-ля-ля…»
І чують цю пісеньку
Високі береги,
І знає цю пісеньку
Вся риба навкруги.
Лиш пісня починається,
Вся риба розпливається… Тра-ля-ля!

Яку пісню співав рибалка? Заспівай «у ролях».

Пісні можна виконувати без співу голосом, на музичному інструменті. Започаткував жанр пісень без слів німецький композитор **Фелікс Мендельсон**. Відомий альбом під назвою «Пісні без слів» складається із 48 п’єс. Пізніше такі твори писали інші композитори. Цим вони хотіли довести, що музичні інструменти теж можуть «співати». Послухай «Мисливську пісню» Фелікса Мендельсона. Яку картину хочеться намалювати до цієї музики? Які почуття вона в тебе викликає?

Скільки живуть люди на землі, стільки вони цікавляться тим, що робиться під водою. У кожного народу є легенди та міфи про жителів підводного царства. Чи знайомі тобі герої подібних українських легенд?

Художники, зображаючи підводний світ, не шкодують яскравих барв, щоб передати всю його казковість і таємничість.

Артик відкриє тобі маленьку таємницю: є пари кольорів, які посилюють один одного. Якщо їх розташувати поруч на малюнку, як автор цих робіт, то ці кольори виглядатимуть яскравіше і соковитіше.

Подивись, на якому зображенні фіолетовий колір виглядає яскравіше.

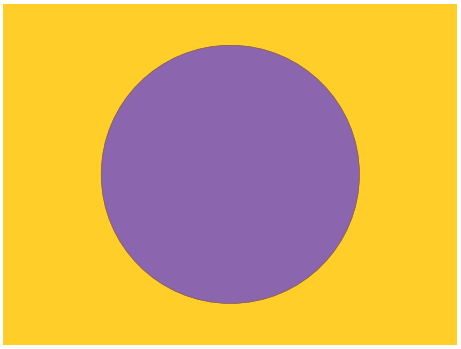

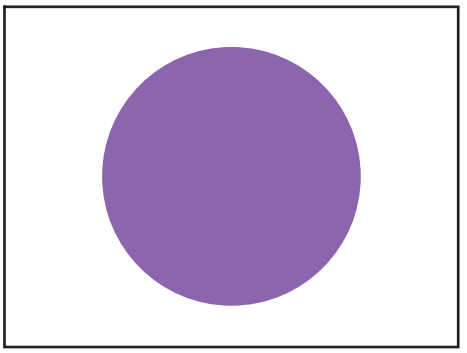

Такими парами **взаємодоповнюючих кольорів** є зелений і червоний, жовтий і фіолетовий, синій і оранжевий.

Можливо, захоплюючі зображення підводного світу розбудять у тобі дослідника. Тоді тобі не обійтися без підводного човна з перископом. З його допомогою можна бачити все розмаїття кольорів під водою.

Тобі знадобиться пластилін трьох кольорів. Отвори «ілюмінаторів» зроби олівцем або кінчиком стека.

Скільки ще на світі є цікавого для допитливого ока юного художника!

Тема 34. Назустріч літу

На порозі літо. Це найтепліша пора року. Сонечко заг дає в усі куточки і шле свої теплі про нці. У яскраві зелені шати пишно вбрані де ва. Під ними густа травиця, у яна барвистими вогниками літніх квітів. І щик влітку теплий та лагідний. Які колоритні, яскраві рби! Всі люб ть літо! Поспівай та виконай танцювальні рухи з дітьми. Це додасть тобі гарного настрою. Фізкультхвилинка «Подивись на небо».

Сонечко

Музика А. Мігай; слова Л. Ямкового

Прокидаються звірята,
Зацвірінькали пташки,
Ніжні квіти у Карпатах
Розкривають пелюстки.
Гей, виходьте, діти, з хати
Та збирайте весь народ:
І дорослі, і малята,
Починаєм хоровод!

Приспів:
Де ти, ясне сонечко?
Де? Де? Де?
Принеси нам, сонечко,
День, день, день!
Прожени нам, сонечко,
Тінь, тінь, тінь!
Усміхнися, сонечко,
Дінь, дінь, дінь! | *2 рази*

Сонце сяє у Карпатах
Небувалої краси,
У свої святкові шати
Повдягалися ліси,
Танок сонця знову лине —
Всі у нім: старі й маля!
Ось яка у нас країна,
Ось яка у нас земля!
Приспів.

Подихай свіжим повітрям: глибоко вдихни через ніс і легенько видихни.

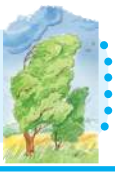

Духові музичні інструменти поділяють на **дерев'яні** та **мідні**. Якщо звучання дерев'яних духових інструментів часто нагадує голос сопілки, то мідні інструменти пов'язані в нашому уявленні з військовими сигналами, з похідними маршами.

Мідні духові інструменти

Труба

Валторна

Тромбон

Туба

Саксофон

Це не випадково, оскільки у військових оркестрах застосовують саме мідні інструменти. Звідти вони і прийшли в симфонічний оркестр. Якщо мідна група звучить уся разом — звучність виходить надзвичайно могутньою, яскравою, святковою.

Послухай український військовий марш. Зверни увагу на його енергійний, чіткий ритм і такт. Який інструмент відбиває ритм?

Артик пропонує: «Уяви себе диригентом. Уявною паличкою диригуй, передай характер маршової музики у виконанні оркестру духових інструментів».

Артик такий схвильований, бо сповнений радісних передчуттів — літо ось-ось настане! Це час відпочинку, подорожей, смачних фруктів і нових відкриттів. А це значить, що олівець і фарби в нього завжди із собою. Багато художників теж поділяють його думку і створюють яскраві та сонячні літні картини. Роздивись уважно.

Володимир Волегов

Володимир Гусєв

Чарівності цим роботам додають невимушені пози героїв і яскраві сонячні бліки на воді та одязі людей.

Поміркуй, яку роль у створенні гарного настрою на цих картинах відіграють кольори. Які ознаки вказують на присутність вітру?

Свої секрети майстерності, очевидно, є й у веселого й неповторного художника **Юрія Мацика**.

Серед усіх літніх справ обов'язково знайди час для малювання, а гарний настрій допоможе тобі підшукати цікаві сюжети.

Знаєш, скільки справ у літа?
Їх усіх не полічити!
Треба нам підсмажить спини,
Ніс убрати в ластовиння,
Накупати нас у річці
Наперед на три сторіччя.

Анатолій Костецький

Пора до роботи! Наші мрії і спогади перетворяться сьогодні в цікаву аплікацію з кольорового паперу. Тобі знадобляться також клей та ножиці, а також основа з картону. Вітрила кораблика — це два трикутники. Веселе сонечко наклей та домалюй. А хвилі зроби із двох смужок паперу білого та блакитного кольорів, які потрібно надрізати з одного боку та закрутити за допомогою олівця. Домалюй фломастерами чи олівцями необхідні елементи.

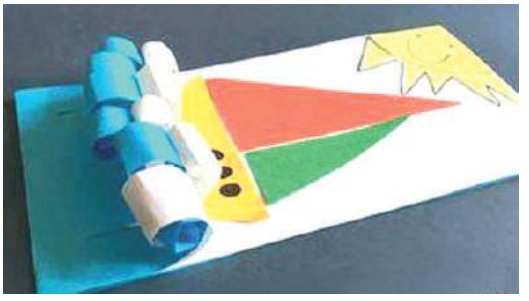

Ділися гарним настроєм із друзями у своїх малюнках та аплікаціях.

Тема 35. Нас зустрічає літо

Твоя мандрівка у світ прекрасного добігає кінця. Артик запитує, чи цікаво було. Пригадай найважливіше.

1. Добери ознаки до основних типів музики.

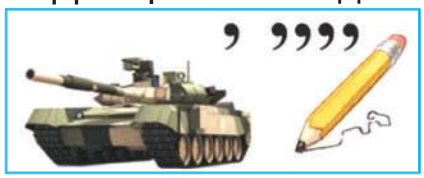

- чіткий, бадьорий
- пластичний, рухливий
- мелодійна, співуча

2. З'єднай правильні відповіді.

мелодія	швидкість звучання музики
ритм	одноголосна музична думка
темп	забарвлення звуку
тембр	чергування довгих та коротких звуків

3. **Оркестр** — це великий колектив музикантів, які грають на інструментах. Пригадай їх назви.

4. Потанцюй з героями фізкультхвилинки «Літо». Який у тебе настрій?

5. Пригадай вивчені пісні. Яку хочеться заспівати ще раз? Заспівай з танцювальними рухами та грою на музичних інструментах.

6. Ти знаєш багато музичних творів видатних композиторів світу. Опиши той, що найбільше запам'ятався. Скористайся кубиком та таблицею «Мої емоції та почуття». Який твір ти запропонуєш друзям, рідним для покращення настрою?

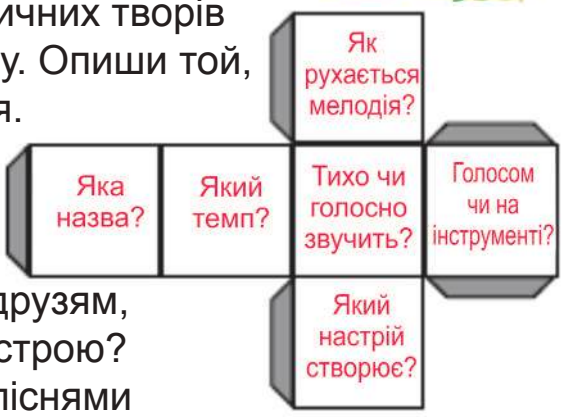

7. З якими народними піснями та танцями вдалося ознайомитися в другому класі? Зімпровізуй пластичні рухи під музику танцю.

8. Закінчи речення. Найбільше сподобалося… Мені хотілося б більше…

Ось і завершується насичений та цікавий навчальний рік. Усе впевненішими стають твої кроки у світі мистецтва. Нові поняття і слова стали звичними. Перед тобою гра «Змійка». Переглянь її, знайди знайомі слова і розкажи, що вони означають.

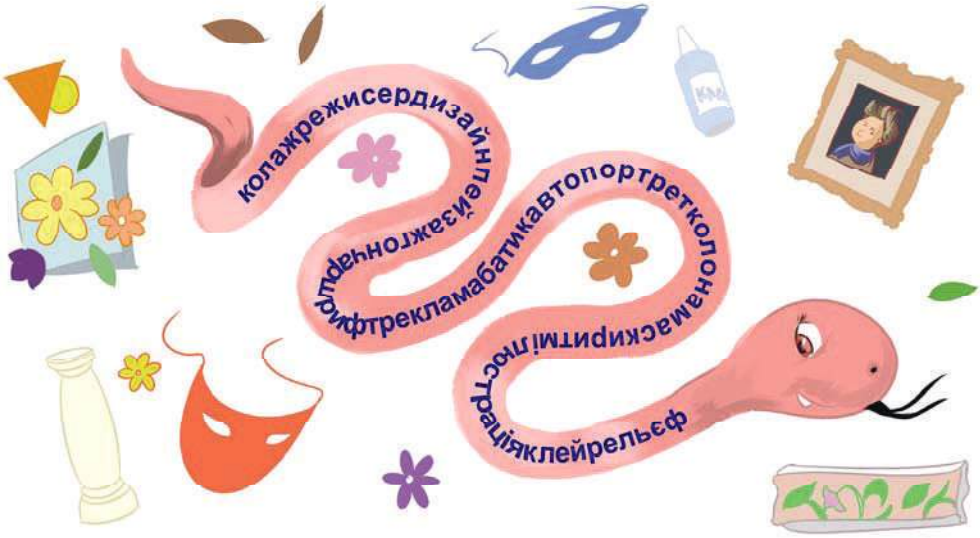

Протягом року було переглянуто багато репродукцій картин і почуто прізвища художників.

Спробуй згадати, що було зображено на картинах Катерини Білокур, Іллі Рєпіна, Юрія Мацика, Опанаса Сластіона.

Твори яких художників тобі сподобалися найбільше і чому?

Урок сьогодні особливий, тому і завдання буде особливе. Об’єднайтесь у кілька команд. Учитель загадає вам слово, наприклад, «сонце». Завданням команд є намалювати названий об’єкт якомога більшою кількістю варіантів. Перемагає та команда, яка змогла створити більше різних зображень. Для прикладу, подивись, як можна виконати це завдання до слова «ялинка».

Гарно відпочинь влітку і продовжуй малювати!

Навчальне видання

Кізілова Галина Олександрівна

Шулько Ольга Андріївна

Мистецтво

Підручник інтегрованого курсу для 2 класу закладів загальної середньої освіти

(відповідно до Типових освітніх програм
під керівництвом Р. Б. Шияна та О. Я. Савченко)

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено.

Головний редактор Іван Білах
Редактор Ігор Миколів
Комп'ютерне верстання Інни Малявської, Мар'яни Тераз
Художник Любомир Бейгер

Підписано до друку 16. 05. 2019 р. Формат 70x100 1/16.
Умовно-друк. арк. 11,664. Обл.-вид. арк. 7. Наклад 18 145 прим.

ТзОВ «Видавництво Астон» 46006, м. Тернопіль, вул. Гайова, 8
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів
видавничої справи ТР №28 від 09. 06. 2005 р.
www.aston.te.ua, E-mail: tovaston@gmail.com